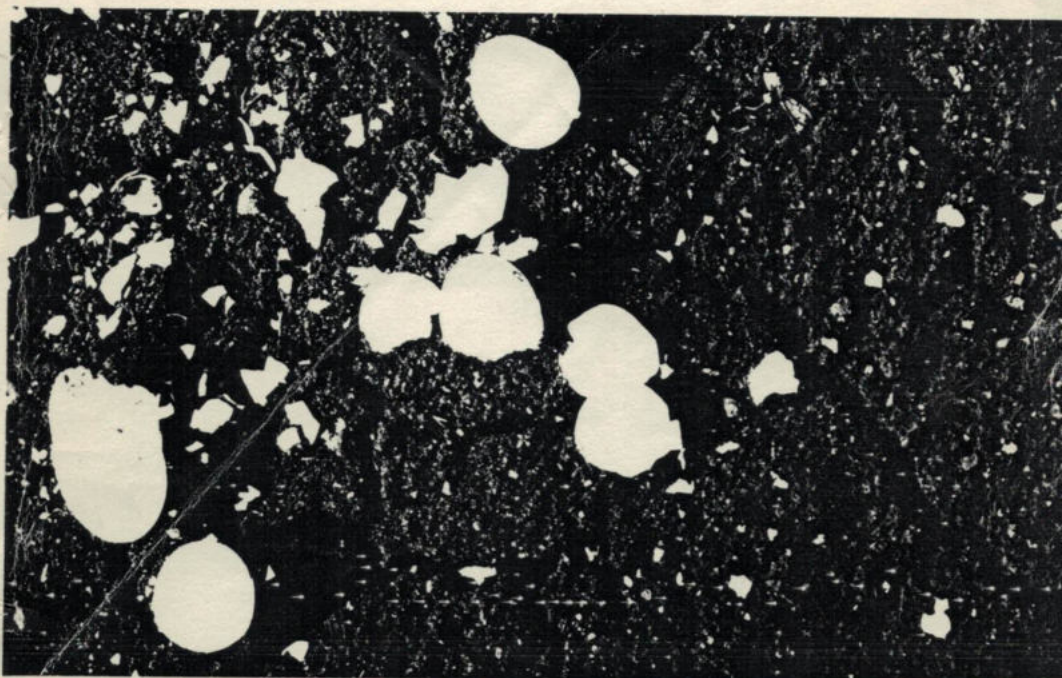

revue

Nezávislá
vysokoškolská revue
pro neformální iniciativy
a kulturní aktivity
mládeže

88

88/1

vánoční příloha

BRNO

OBSAH VÁNOČNÍ PŘÍLOHY 1. ČÍSLA

REDAKČNÍ POZNÁMKA	
Vánoční bilance	3
STALO SE ... /28. ŘÍJEN V BRNĚ/	
Paradox	6
O jedné taképropagandě	8
NAŠE REPORTÁŽ	
Český folk v Budapešti	17
NÁŠ ROZHOVOR	
O Masarykově společnosti hovoří prof. PhDr. M. Jelínek, CSc.	24
ARCHIV STUDENTSKÉHO HNUTÍ	
Celostátní konference vysokoškoláků-Praha 1965	11
ZE ŽIVOTA SOVĚTSKÉ MLÁDEŽE	
Komsomolské procesy 1937 - 1938	16
PORTRÉTY	
Jaroslav Hutka, Vlastimil Třešňák	23
EKOLOGIE	
Dědictví otců, 2. část seriálu	29
POEZIE	
M. Morava: Klidové motivy	27
Z. Voráčová: Dobrá voda	28
PRÓZA	
V. Gardavský: Dopis čtvrtý	40
POZNÁMKY - ÚVAHY - RECENZE - POLEMIKY	
O sofistice, trapnu a mouřeníněch aneb	9
Politika poezie	35
Rozporuplné svědectví	36
Trestní stíhání studenta VŠZ j. Klementa zastaveno . .	37
Hledání domu pro dva	38
Komplexní hodnocení studenta	42
VYBRALI JSME Z DOPISŮ	43
OKÉNKO KURIOSIT - VÁNOČNÍ DÁREK	

REDAKCE

Petr Fiala, absolvent filozofické fakulty UJEP v Brně
 David Langar, student agronomické fakulty VŠZ v Brně
 Gottwaldova 22, 693 00 Hustopeče
 Martin Pavelka, student lékařské fakulty UJEP v Brně
 Vackova 3, 612 00 Brno
 Petr Plch, student strojní fakulty VUT v Brně
 Svitavská 33, 614 00 Brno
 Roman Ráček, student filozofické fakulty UJEP v Brně
 /do 1. září 1989 přerušeno studium/
 nám. Svobody 2, 602 00 Brno
 Jiří Voráč, student filozofické fakulty UJEP v Brně
 Štefáčkova 1, 628 00 Brno
 Vladimír Vyskočil, student lékařské fakulty UJEP v Brně
 Slepá 15, 613 00 Brno

Jednotlivé příspěvky nevyjadřují nutně stanovisko redakce.
 Jména autorů podepsaných šifrou nebo pseudonymem nesdělujeme.
 Přebírat texty z Revue 88 je možné pouze s uvedením pramene.

Uzávěrka této přílohy

31. prosince 1988

Jen pro vnitřní potřebu redakce

REDAKČNÍ POZNÁMKA: Vánoční bilance

Držíte v ruce vánoční přílohu 1. čísla Revue 88. Přílohu proto, že nám jinak nelze / jak by měl leskavý čtenář vyrozumět z následujících řádků/, a vánoční proto, že právě byly Vánoce. Nehleďte v tom tedy ani zradu, ani podvod. Je to dárek k Vánocům, k němuž Revue 88 rovnou připojuje P.F. 89.

Jak jsme vás informovali v prvním řádném čísle, odeslali jsme na Federální úřad pro tisk a informace a JmKNV žádost o registraci. Na náš dopis z 24.10.1988 odpovídal pouze FÚTI, a to stanoviskem ze dne 2.11.1988, v němž nám mj. sdělil: "podle platných tiskových právních předpisů / § 4 zák. č. 81/1966 Sb. / mohou periodický tisk vydávat k plnění svých společenských úkolů pouze právnické osoby, tj. organizace s právní subjektivitou. Periodický tisk tedy nemohou vydávat fyzické osoby, jednotlivci nebo skupiny občanů bez náležité legalizace. Z tohoto důvodu není možné provést Vámi požadovanou registraci". Dopisem ze dne 23.11.1988 jsme reagovali s tím, že z dopisu FÚTI není jasné, zda se jedná o stanovisko nebo o rozhodnutí. Proti rozhodnutí se v zákonné lhůtě odvoláváme a současně znovu žádáme o zahájení připomínkového řízení. Dopisem ze dne 14.12.1988 nás FÚTI informoval, že naše "podání trpí z hlediska platného práva nezhojitelnou právní vadou spočívající v tom, že podatel přihlášky k registraci periodického tisku o názvu Revue 88 není právnickou osobou".

V souvislosti s prvním číslem se objevily i první hmatatelné represivní zásahy. Studující členové redakce byli na 7.11.1988 pozváni prof. MUDr. B. Bednaříkem, DrSc. na rektorát UJEP. Jednání se dále zúčastnili děkanové filozofické a lékařské fakulty. Prorektor Bednařík nám zdůraznil, že svým jednáním porušujeme tiskový zákon, že Univerzita časopis nechce, ani nepotřebuje, a vyzval k zastavení činnosti. Studenti FF byli hned následující den 8.11.1988 pozváni k děkanovi FF prof. PhDr. J. Chloupkovi, DrSc. Když jsme děkanovi na jeho dotaz vysvětlili, o co nám právě v redakci Revue 88 jde, uznal poctivost našeho úsilí, které bychom však podle jeho názoru měli uplatňovat ve stávajících strukturách. M. Zettlové na téže místě sdělil děkan ústně, aby již nerefletovala na pozvání, kterým ji písemně zval na vyhodnocení nejlepší studentů. Merkéta přislíbila, že se zmíněné akce účastnit nebude; když však poté požádala na děkanátě, aby jí dali děkanovo "doporučení" písemně, namísto odpovědi dostala předvolání před kárnou komisí. 28.11. a 30.11.1988 proběhla s M. Pavelkou na LF a M. Zettlovou a J. Voráčem na FF jednání kárných komisí. M. Pavelkovi navrhlá důtku a M. Zettlové s J. Voráčem napomenutí. Děkanátě ale nakonec ve všech třech případech rozhodly udělit důtky / viz. kopie rozhodnutí na s. 5 /. Proti těmto rozhodnutím jsme se odvolali.

Na rozdíl od členů redakce studujících FF nebo LF, absolvoval P. Plich, student VUT, na fakultní půdě pouze jedno jednání - pohovor / viz. kopie záznamu z pohovoru na s. 4 /.

8.12.1988 bylo proti redakci 1. čísla Revue 88 zavedeno odborem kultury NvMB přestupkové řízení ve věci periodické publikace Revue 88. Prozatím z něho vyplývá, že redakce se v případě 1. čísla žádného přestupku nedopustila / pravděpodobně na rozdíl od redakce nultého zkušebního čísla /, ovšem přestupkové řízení dosud neskončilo, resp. jsme do dnešního dne neobdrželi žádné rozhodnutí.

V průběhu doby jsme se také snažili získat podporu oficiálních organizací, tzn. právních subjektů, které by vyhovily naší "nezhohitelnou právní vědu"; navázali jsme kontakt s ČSV SSM. 5.12. 1988 nás přijal na svém zasedání. Vysvětlili jsme zde svoji situaci a ze vzájemné diskuse vyplynulo, že by bylo vhodné, aby se členové redakce zúčastnili výročních svazáckých konferencí na LF a FF 7.12.1988, abychom přímo na místě mohli reagovat na případné zmínky /často zkrleslé nebo zkrlesující/ o Revui 88. Svezáci na konferenci LF však přítomné členy redakce vyzvali, aby opustili místnost, kde se má konference konat; dokud tam prý budou sedět, jednání nezačne... Konference FF jsme se účastnit mohli / resp. jsme nebyli vyhoštěni /, ale o Revui 88 se zde nehovořilo.

S potěšením konstatujeme, že jsme obdrželi první dopisy ve formě příspěvků. Někteří z nich otiskujeme a těšíme se na další. Současně znovu děkujeme všem, kteří nám zcela nezištně pomáhají morálně i materiálně.

redakce

Z á z n a m

z pohovoru se studentem 3. ročníku, denního studia, st.sk.54, oboru strojírenská technologie soudruhem Petrem Plchem, nar. 25. 9. 1965, bytem Svitavská 33, Brno, Č.OP 472272 AK, konaného dne 9. 11. 1988 na studijním oddělení VUT, FS.

Jmenovaný student byl k pohovoru předvolán za účelem objasnění studijní morálky a aktivního využívání volného času.

Studijní výsledky jsou podprůměrné, student opakoval 1. ročník, ve druhém ročníku konal 1 zkoušku v prodlouženém zkouškovém období. Studijní průměr za II. ročník je 2,83. Účast na cvičeních ve 3. ročníku je 100 %, na přednáškách asi 50 %. Posluchač není členem SSM, využívání volného času považuje za soukromou záležitost. Posluchač se zapojil od září 1988 do práce kolektivu mladých lidí, snažících se o vydávání samostatného časopisu "REVUE 88" o jehož vydávání oficiálně požádali Federální úřad pro tisk a informaci. Časopis je zaměřen na otázky kultury a dění ve společnosti. Podlejší číslo časopisu vyšlo v několika exemplářích. Student vlastní jeden výtisk posledního čísla.

Z výpovědi je zřejmé, že si posluchač plně neuvědomuje dosah svého jednání a svoji aktivitu ztotožňuje s procesem demokracie ve společnosti.

Vyjádření studenta: souhlasím s výše uvedeným

Petr Plch
P l c h Petr
student 3. ročníku
trvale bytem
Sibiřská 62, Brno
přech.bytem
Svitavská 33, Brno
OP č. 472272 AK

František Babinec
Doc.Ing.František Babinec,CSc.
proděkan VUT FS

Alexandra Kosíková
Kosíková Alexandra
zást. vedoucí PVO

V Brně dne 9. 11. 1988

Krejčí Jana
Krejčí Jana
referentka pro PVO

Na letošní 28. říjen jsem se velmi těšila. V jeho vyhlášení státním svátkem jsem viděla další příspěvek ke zlepšení politických vztahů v této zemi. Nijak nesnižuji význam 1. máje a 9. května, ale datum vzniku samostatného státu mi připadá přinejmenším stejně důležité. Skoro bych řekla, že stát, který si své samostatnosti nedovede vážít, si žádnou nezaslouží. No, konekconů jí zase tak moc nemá.

Ovšem to, co jsem slyšela z projevů na Václavském náměstí o den dříve, mě jaksi nepřesvědčilo. Jak málo se týkalo opravdového oslavovaného data; většina toho, co bylo řečeno, by mohla klidně zaznít - a zaznívá - v kterýkoliv jiný den. Bylo mi z toho smutno. Tím spíš, že jsem věděla o chystané manifestaci a předpokládala jsem, že se kvůli nemocné dceři nebudu moci zúčastnit.

Ale nějaký dobrý duch snad vyslyšel moje myšlené stesky a poslal kamaráda, který mi slíbil, že Zuzku až do šesti pohlídá, než půjde do práce. Takže jsem se krátce po 16. hodině octla na České.

A hned jsem viděla "stěhování duší". Asi pět mladíků bylo odvěčeno do auta a odvezeno. Co se stalo, ptám se. Nic. Nikdo nic neví. A nic se neděje.

Povídám s náhodně potkanou kamarádkou ze školy. Pořád se nic neděje, lidí ubývá, asi odcházejí na náměstí. Jdeme taky. Cestou přemýšlím o smyslu téhle akce. Má to cenu?

Ale na náměstí je spousta lidí a mě napadá, jestli tohle není vůbec nejlepší způsob oslavy tohoto svátku: tichá manifestace beze slov, možnost potkat zde některé ze svých přátel a uvědomit si, kolik nás tu je.

U morového sloupu někdo zapaluje svíčky a pokládá květiny. Jdeme se podívat. Kolem se pohybuje kruh mužů širokých ramen a nepřátelských pohledů. Občas některý z nich toto počinání zakazuje nebo zpochybňuje, ale k přímému zákroku nedochází: ti, kteří zapalují svíčky, mají v náručí děti. Potom však se zřejmě podařilo chytit několik "neozbrojených". Vlečou je k autu a najednou někdo začne zpívat hymnu. Náměstí strne v pozoru a zpívá. Kde domov můj? ptáme se mužů s širokými rameny, a oni nás odvlékají k autu a odvázejí úplně jinam.

Pocit velikosti a zároveň čistoty člověk nezažívá tak často; ale přes veškerou radost si uvědomuji, že bych do šesti měla být doma. Po hymně chci odejít, ale zjišťuji, že za mnou vyrostla zeď, obracím se, ale jsem uchopena zezadu, odmitám jít jinam, než kde je můj domov, a tak jsem nesená. Má radost konečně dostala křídla.

"Mám doma nemocné dítě bez dozoru", vysvětluji, ale nikoho to nezajímá. "Tady máte mou občanku, předvolejte si mě nebo si pro mne přijedte, ale teď mě pusťte domů!" Bez odezvy, lidský přístup jen ve větě: "Nó, to ste teda moc pěkná matka!"

Je nás v autě, včetně mě a mé kamarádky, asi sedmáct plus doprovod - jediné uniformy, které jsem během akce viděla. Ptáme se, co jsme udělali. Porušili jsme článek 40 zákona SNB. Co to je? To nám bohužel nikdo z našich průvodců nedokáže vysvětlit. Přijíždíme do Bohunic. Nesnáším protekci a předbírání ve frontě, ale znovu upozornuji na dítě. Někdo se jde zeptat, jestli mě mají vzít přednostně, a mezitím berou ostatní. Takže jsem na radě asi jako desátá.

Můj vyšetřovatel se vyptává, proč jsem byla na náměstí, co jsem tam dělala atd. Metajím se, že jsem zpívala hymnu, protože mi to připadá jako důstojná oslava dnešního dne. Zdůraznuji, že se mi nelíbilo pobíhání tajných a odvlékání lidí do auta, považují to za urážku státní hymny. "Mě teda ve škole učili, že když se zpívá hymna, má se stát v pozoru - vaši lidé to neví?" "No ale záleží přece na okolnostech, kdy se zpívá. A tohle byla provokace!" "A kdo provokoval? Ti kdo zpívali? Já jsem to jako provokaci nemyslela, a zpívala jsem jako jedna z prvních - tak kdo teda? Prosím vás, jaký vlastně mělo smysl, že jste nás zadrželi?" "No - doufám, že si nemyslíte, že jsem to zavinil já?"

Slibuje, že se postará, abych mohla co nejdřív odejít domů. Přesto se čekání prodlužuje, nový výslech. Ale musím počkat v kanceláři, můj vyšetřovatel je odvolán jinam. Čtu si knihu, kterou mám v kabelce - jak jsem si dobře vybrala: Pan Kaplan má třídu rád. Občas se nahlas směju, hlídající je jaksi sneklidněn, volá na mě dalšího. Ten přijde a vidí mě čist. "Nebojte se, tak zlý to nebude." "Cože?" nechápu. "No že si čtete trestní zákoník." Napadá mě, čemuže jsem se to asi v jeho předstávě smála?

"Prosím vás, k čemu to bylo dobrý?" dotírám. Nafoukne se: "No my přece zajišťujeme bezpečnost republiky! Kdyby vás někdo okradl nebo přepadl, tak byste nás taky zavolala!" "To jo, ale copak někdo z nás ohrozil republiku? Zpěvem hymny? Zato když nám vyloupili klubovnu, vždycky jsme vás zavolali a z vašich lidí se tam nikdo nepřišel ani podívat. Čemu potom mám věřit?"

Vyřítí se ven, patrně žalovat mému vyšetřovateli. Ten po chvíli přijde: "Podívejte, už jsem to vyjednal, za chvíli vás pustíme. Vy jste tam přišla ze zvědavosti, že, žádných výtržností jste se nedopustila ..." Dodávám si odvahy a pokládám mu otázku, která mě páli na jazyku už od začátku: "Poslyšte, jaké uspokojení vám přináší tahle práce?"

Zarazí se. "Ale ... dyť musíte uznat, že pronásledujeme i různé zločince, zločdže a tak ..." "Ale já přece vím, že policie je nutná v každém režimu, na to se neptám ..."

Nenaléhám, aby mi odpověděl. Budu už moci jít domů? Bohužel ještě ne.

"Promiňte, ale od začátku víte, že hlídání dítěte jsem měla jen do šesti. Teď je mejmín devět. Je velmi nemocná, o půlnoci musí dostat antibiotikum. Jinak může dostat taky astma. Víte, že na to děti i umírají? A i kdyby ne, dovedete si představit, jak je vyděšená?" Připadám si, jako že se snažím výhrůzkami získat pro sebe nějaké výhody - vždyť pokud vím, zatím ještě nikoho nepustili. (Ale ona je opravdu už dva měsíce nemocná. A má dědičný základ na astma. A bála se a plakala ...!)

Konečně asi po půlhodině podepisují protokol. Není v něm nic, co bych nepodepsala. A propouštějí mě. Doma jsem o čtvrt na dvanáct, prášky bych tedy stihla. Ale není třeba. Dva kamarádi ci rozdělili antibiotikovou hlídku. "Když nepřišlas do šesti, bylo mi jasné, že se něco děje. Tak co, za co tě sbalili?" Jako člověk, kterého snad za celý život nepotkalo nic normálního, mohu i teď odpovědět podle pravdy: "V den státního svátku jsem zpívala státní hymnu na náměstí Svobody."

Iva Tapi Synáková

"Když už vyznáváte demokracii, veřejnou informovanost, zveřejněte tedy i jiné názory, ať už se vám líbí nebo ne. To bude demokratické, to bude čestné vůči lidem. Musíme absolvovat tuto školu demokracie, musíme zvládnout umění diskutovat právě tím, že budeme diskutovat, že se budou střetávat názory." A. Jakovlev, RP 16.11.83

O jedné taképropagandě

Oslavy 70. výročí založení Československé republiky byly celou společností očekávány se značným napětím. Přestože se stát snažil nezávislým oslavám různým způsobem předejít /organizací oficiální manifestace, mohutnou propagandou, zatýkáním představitelů nezávislých hnutí/, uskutečnila se 28. října v Praze i v Brně alternativní shromáždění. Chtěl bych učinit několik poznámek k tomu, jak na zdejší 28. říjen reagoval brněnský regionální tisk.

V pondělí 31.10. se rozněval Brněnský večerník nad Protisocialistickou provokací /podepsáno več - zkratka novin/ a o den později 1.11. se přidala Rovnost pod titulem Samozvaní organizátoři /podepsáno ot/.

Jak je pro naše jednotná znormalizovaná masmédiá charakteristické, jsou oba články téměř totožné. Liší se snad pouze v úvodním odstavci: zatímco več procitěně popsal, jak tento den "všude panovala pohoda a sváteční nálada" dokud... /poznámka 1: tuto slavnostní atmosféru hlídal v centru města už od božího rána nespočet policistů, což vzbuzovalo spíše dojem stanného práva, než státního svátku; pozn.2: úplně stejnou expozici měla zpráva ČST, která 28. října přinesla v tel. novinách komentář a několik šotů z Václavského nám./, ot v Rovnosti vavorně a pohoršeně zvedá prst: však já to říkal / a odkazuje na vlastní články/, že si nedají říct!

Naprotá jednota panuje, pokud jde o charakterizaci účastníků demonstrace: več píše o "skupině převážně mladých lidí, z nichž byla část výstřednějšího oblečení i chování" a ot přitakává: "Jednalo se převážně o mladé lidi, většinou výstředně oblečené "vlasatce"". Autoři se snaží diskreditovat účastníky vskutku tristním způsobem - apelem na konzervativní tzv. tradiční hodnoty střední a starší generace /pro něž vše, mimo obleku a kravaty, je výstředností/ a současně tak žhají obecně udržované mínění, jež ztotožňuje vlasatce s chuligány. To jsou opravdu chabé zbraně. Na druhé straně, když už se bavíme o osobním vkusu, já považuji za daleko výstřednější sytě modré džínové "uniformy" mladých příslušníků StB, a to už vůbec nemluví o cynické, brutální aroganci jejich starších kolegů, taktéž příslušníků "ocelové pěti dělnické třídy".

Diskriminační tón se stupňuje při bližší specifikaci shromážděných. Več se zde dopustil hrubé netaktosti, když napsal: "Přitom část z nich /zúčastněných -pozn.aut./ nejenže neměla uzavřený pracovní poměr, ale dokonce žije z invalidního důchodu" /logika této věty mi naštěstí dále zůstává skryta/. Ot se zase podivuje, že se shromáždění "zúčastnilo i několik žen-matek s malými dětmi". A jaký prý "příklad svým dětem chtěly dát". Vlasatci, invalidé, matky s dětmi, všechno jedno, to jsou přec ty deklasované živly. Nebo snad chtějí autoři říct, že si stát kupuje invalidním důchodem a mateřskými dávkami mlčenlivou poslušnost, resp., že invalidé a matky nemají právo slavit státní svátek ?!

Več dále píše: "Z celkového počtu přibližně 300-350 lidí zpívalo několik jednotlivců provokativním způsobem /?! -pozn. aut./ českou část státní hymny". Ot: "někteří z přítomných se pokusili zpívat "českou" část státní hymny ČSSR...". Pokud příjmu zjevně absurdní tezi, podle níž se dá hymna zpívat jednou provokativně a jindy zase neprovokativně, opravdu upřímně by mne zajímala kritéria této klasifikace. Uvedené citace jsou pozoruhodně symptomatické i tím, jak se uměle /zdůrazněním "několik" a "někteří"/ snaží vyvolat zdání rozkolu: vehementně totiž trvají na rozdělení aktivní, pasivní a náhodní. A konečně za třetí: autoři rozdělují hymnu na českou a slovenskou část, na rozdíl od zpívajících, kteří znají hymnu pouze jednu a zpívali jsme ji samozřejmě celou. Zneužívat "nacionalistických vášní" tímto způsobem a na tomto místě mi připadá neskutečně cynické.

Když ot napíše, že účastníci zazpívali hymnu a zepálili několik svíček, je mu to zřejmě dostatečným argumentem ke konstatování, že "přítomní svým jednáním narušili klid a veřejný pořádek a tedy porušili obecně platné právní normy". Jak byla zpěvem hymny a plaménky několika svíček naplněna podstata výše uvedených obvinění se ovšem o pět nedozvíme /mimoходом:- ke svíčkám, které stály u Morového sloupu,

byly položeny květiny; o těch se ale ot nezmínuje, květiny zřejmě právní normy neporušují/. Sluší se připomenout, že provoz náměstí spíše narušovaly opakovaně agresivní jízdy kropicího vozu, či hon na účastníky manifestace a jejich násilné odvlékání do přistavených policejních antonů /aniž byli předem legitimováni nebo vyzváni k rozchodu!/.
Z uvedených rozporů jeaně vyplývá, že autoři uvedených zpráv na náměstí Svobody /!-pozn.aut./ v inkriminované době určitě nebyli, a pokud ano, tak vědomě dezinterpretují, uvádějí polopравdy, zkrátka lžou. Tímto způsobem činí snahám o nestolení důvěry mezi státem a občanem vsutku mamutí službu. Stejně jako příslušníci jednotek ministerstva vnitra použitím pěstí, obušků, slzného plynu, vodního děla a transportérů v Praze či hrubě cynického chování a zacházení v Brně.

Na závěr zdůrazňuji. Občané se 28. října dobrovolně a na základě vnitřního přesvědčení setkali na veřejném místě, aby se tak společně důstojným způsobem přihlásili k demokratickým tradicím republiky, v níž žijí.
Jiří Voráč

O SOFISTICKE, TRAPNU A MOUŘENINECH aneb MILAN ELAHYNKA O SAMIZDATU

"Nemusíš dokonce napsat ani čárku, aby tě lehkověrné a dobrosrdečné okolí považovalo za spisovatele; vždycky se najde pár hluchých hlupáku, kteří si zakládají na své zasvěcenosti do všeho tajného, výlučného, exkluzivního - a odpříšáhnou, že tvé Dílo znají a že je vynikající, jen aby nevypadali zpozdlle. V tom smyslu je samizdat světočelný vynález; ze všeobecně opovrhovaných grafomanů, vydávajících kdysi své výtvory nákladem vlastním, činí potlačované neznámé velikány, věci bez chuti vyba-vuje vůni zakázaného ovoce a spolehlivě chrání před kritikou. Neboť, pravda, kdo by byl tak ničemý, že by ubližoval (kritiku považují za ubližování i někteří autoři hojně vydávaní) ukřivděnému ubožáčkovi?" /Milan Elahynka: Případ jedné příručky, Kmen 1988, č. 36, s.1/
Stupeň první, nejnižší, řekněme technický: kritik mluví o tom, že není potřeba žádné čárky a úspěch u publika (rozumíme zřejmě samizdatového) bude zaručený. Bohužel, i my leccos víme, a víme tudíž, že za samizdatem stojí konkrétní ediční aktivita (dokonce samo slovo jí v sobě etymologicky ukrývá). A tomu, kdo by se o ni nepřičinil třebaš pouze onou jedinou čárkou, mohlo by se jen těžko podařit, aby byl učiněn pro čtenáře viditelným. Je zde proto formulační rozpor - v Elahynkově podání samizdat = neschopní nepsavci + ("v tom smyslu") opovrženihodní grafomani. No dobrá, snaživý kritik ví zřejmě své, ale ani přesto jeho výsody přílišnou logikou neoplývá-jí. Zdá se, že logik byl tentokrát v M. Elahynkovi překřičen emocionálně vzníceným patetikem, z čehož plyne, že i na takové příčinlivé "šrajbry" přicházejí slabší formulační chvilky. Trhlinu lze však dobrou čtenářskou vůlí zacelit, a pojďme proto dále.

Stupeň druhý čili o té konkrétnosti. Na jedné straně můžeme být našemu M. Elahynkovi vděční, že vůbec slovo samizdat vzal do svých kritických úst a tím vynesl na světlo cosi, co se zde programně neobjevuje. Potud díky! Ale i tato mince má svcu druhou stranu. Pokud vím, žádná situační zpráva "o stavu samizdatu na českých tocích" v našich médiích neproskočila. Nezasvěcený čtenář je ponechán i v případě Elahynkova článku v mlhách neurčita, neboť ani jmenovaný mu nic takového nesděluje. Mení mi známo, že by třeba Literární měsíčník, Tvorba, Kmen přinášely přehled toho, co nového vyšlo v Kritickém sborníku, Obsahu, Lidových novinách, Revolver revue či jinde. A už vůbec nevím, že by někde bylo něco z daných tiskovin přetištěno, arciž proto, že se s tím chtějí oficiální tribuny polemicky či kriticky vypořádat. Stejně se mi nevybavuje, že by se před zraky veřejnosti o samizdatu (jako jevu) věcně diskutovalo, nejlépe za kulatým stolem za účasti smíšené společnosti lidí zainteresovaných na jeho vydávání a lidí ze struktur. A možná by si tohle všechno měl kritik Elahynka uvědomit, než se pustí do shora citovaného lamentování. Říká totiž "bé", přičemž "á" zůstalo nevysloveno, a ani ve svém "bé" není nikterak konkrétní. (Kdo jsou ti "hluchí hlupáci" a "opovrhovaní grafomani"? Má snad M. Elahynka někoho určitého na mysli? Nebo jen tak nezávazně preluduje? A když tvrdí, že samizdat chrání před kritikou, měl vůbec v ruce některé číslo Kritického sborníku či Obsahu? - Našel by tam k svému po-divení pravý opak. A když neměl, proč tak znalecky vystupuje?) Nepodává věcnou infor-maci, ale až svůj zaujatý výklad, což v našich vodách není samozřejmě nic netypické-ho, k serióznosti to má však daleko. Žádné Dobrovského heslo "ad fontes", ale pouze

potutelné cenění zubů na toho, o kom moc dobře vím, že nemá mé prostředky, aby mi jimi mohl být soupeřem.

Stupeň třetí, nejvyšší, morální a také kontextový. S M. Blahynkou žijeme v jednom státě, a proto snad trochu známe jeho dějiny, zejména ty nejnovější. A zde bychom si mohli se střízlivou hlavou zauvažovat, kde se nám onen samizdat vzal a proč se vůbec vzal, čerchmant jedeni - Pokud je mi známo, postihly stranické prověrky v roce 1970 i našeho M. Blahynku, a to tak, že sice nebyl vyloučen ze strany, pověřené v našem státě vedoucí úlohou, ale toliko vykřknut. Pojďme si pro změnu trochu zafabulovat na téma "co kdyby". Možná nechybělo mnoho - třeba stařilo, aby se prověřkový aparátčík o něco hůře vyspal nebo kvóta vyloučených nebyla stanovena jako "n", nýbrž "n+1" - a Milan Blahynka by se ocitl úplně mimo křídla strany. Nebyl by tam rozhodně sám a také ne jako jediný z dobové literární vědy. Potud by mu smutno nebylo, ale nad mnohým, co mu bylo dříve otevřeno, by se - železnou logikou dějin - zavřela voda. Už by nebyl kritikem, literárním historikem a editorem, ale topičem, myšlem oken, skladníkem atd. No, a pokud by ho po náročných fyzických úkonech, spojených s těmito pracemi, nepustil elán a náš dříve-kritik-nyní-proletář by si chtěl ještě zaskotačit ve své milé literární vědě, pak by mu zbývaly zhruba tři možnosti: buď psát pod cizím jménem (z čehož není pojem veřejné prezentace, natožpak sláva), anebo do šuplíku v naději na příchod časů lepších (což brzy otráví a vezme motivaci), anebo ... /PŘIHOŘÍVÁ/ ... anebo ... se spokojit s tištěním v omezených možnostech paralelního myšlení, rozuměj samizdatu - a tím se stávat alespoň částečně viditelným a zároveň se realizovat v oblasti, ve které jsem vzdělán a která mě těší /HOŘÍ!/. A tady se ocitáme u oněch příčin, proč něco tak podivného, jako je samizdat, vůbec vzniklo a proč s tím máme co do činění v 70. a 80. letech, a ne třeba v době meziválečné. Asi by nebylo od věci si tato všechna "proč?" uvědomit a pak by nám, drahý kritiku, nemohlo než vyjít, že se nejedná o trucpodnik lidí, kteří se stýjí co stýjí potřebují opájet svou výlučností, či o masochistickou exhibici autorů trvajících na vlastním trýznění (i když nepopírám, že i lidé s těmito sklony do média samizdatu pronikají).

Blahynkovo hudrování má všechny rysy sofisticky děravé demagogie: nevidí společně příčinu s důsledkem, když je potřeba, dovede účelově zapomenout, je nevěcně vágní, vybralo si jeden jev z periferie a kolem něho pořádá své "kultovní tance", zkrátka reaguje jakoby normálně v nenormální situaci. - Což o to, byla by to venkoncem krásná představa, že Václav Havel zase odmítl tři dramaturgy oficiálních divadel s tím, že chce být nadále výlučným zásobitelem samizdatu (= "opovrhovaným grafomanem"), nebo že by u Šiktanců ve dveřích do sebe vráželi ředitelé Čs. spisovatele a Mladé fronty, a jeden sliboval patnáct tisíc výtisků, druhý deset, ale zase rychle, a Šiktanc že ne a ne, protože on si zakládá na své "výlučnosti", nebo že by kritikové M. Jungmann a J. Lopatka svesepě zahazovali nabídky ke spolupráci s několika našimi periodiky: "Dejte nám pokoj, oficiálně, my nechceme vycházet v tisícových nákladech, ale v několika výtiscích samizdatu, přece." Etc. Líbezná doba! A až nastane, pak s ní přijde i čas pro toto Blahynkovo psaní. Milan Blahynka zkrátka předběhl dobu.

A ještě mravní poučení, které s tcho všeho odnáším: Mouřeniny potřebuje každá moc, jakož i každá doba. Ale je všeobecně známo, že ani v očích svých chleboďárců se Tito vykonavatelé černé práce přílišně účtě netěší.

Hehoř Hejhola

(1) V souladu se zájmy pracujících lidí je všem občanům zaručena svoboda projevu ve všech oborech života společnosti, zejména také svoboda slova a tisku. Těchto svobod občané užívají jak v zájmu rozvoje své osobnosti a svého tvůrčího úsilí, tak k uplatňování své aktivní účasti na správě státu a na hospodářské a kulturní výstavbě země. K těmto cílům se zaručuje svoboda shromažďovací a svoboda pouličních průvodů a manifestací.

(2) Tyto svobody jsou zajištěny tím, že se pracujícím a jejich organizacím dávají k dispozici vydavatelství a tiskové podniky, veřejná budovy, sály, prostranství, jakož i rozhlas, televize a jiné prostředky.

Hl. II., Čl. 28 Ústavy ČSSR

CELOSTÁTNÍ KONFERENCE VYSOKOŠKOLÁKŮ - PRAHA 1965

V 1. čísle Revue 88 jsme se blíže zabývali strahovskými událostmi r. 1964 které znamenaly přelom ve vysokoškolském hnutí a prokázaly akční jednotu studentů v čele s pražským VOV ČSM (1). Strahovské události byly odrazem celospolečenských rozporů a ještě před lednovým plénem ÚV KSČ signalizovaly změny, ke kterým mělo záhy dojít. Nebylo náhodou, že iniciativu převzal definitivně do svých rukou právě pražský VOV ČSM. Studenti, kteří stáli v jeho čele připravovali svoji koncepci budoucího uspořádání vztahů mezi vysokoškoláky a mocí několik let, prakticky od r. 1963.

V r. 1963 vznikly v Praze, Brně a Bratislavě vysokoškolské výbory ČSM i KSČ. Tento zásah do struktury mládežnické organizace měl řešit řadu nahromaděných problémů vysokoškolské politiky v oblasti studentského hnutí a stranických organizací na vysokých školách. Na druhé straně však takto vznikla struktura, která měla možnost vyvíjet se relativně autonomně na celkové politice KSČ a ČSM, což se plně prokázalo během několika následujících let.

Opoziční skupina studentů se začala formovat ze zástupců FV ČSM (2) filozofické, jaderné a technické fyziky, přírodovědecké a právnické fakulty UK a STAR FSI (3), jejíž časopis Buchar přinášel první nesmělé úvahy o poručnické vztahu KSČ vůči ČSM a záměrech vytvořit organizaci mládeže nezávislou na KSČ.

V listopadu 1964 se konala výroční konference pražských vysokoškoláků, kde student FSI a člen problémové komise VOV ČSM J. MÜLLER formuloval některá stanoviska delegátů zmíněných fakult. O atmosféře jednání svědčí i ohlas tisku: "...předehra měla ráz tajuplné opozičnosti, protože zúčastnění nedovolili nahlédnout do hry, kterou připravovali. Večerní i noční schůzky zástupců různých pražských fakult vzbuzovaly dohady, domněnky a vyvolaly do života pověsti, které na dobrém jménu studentům nic nepřidaly... v poslední době nebyvalo zvykem, aby se delegáti různých svazáckých organizací připravovali na svou konferenci v ústraní, bez přímé účasti nebo aspon vědomí toho orgánu, který se měl znovu volit... že se to neobešlo bez nejružnějších střetnutí, be nevhodných návrhů je vcelku pochopitelné..." (Mladá fronta 14.11.1964).

V ucelené podobě zazněly nové myšlenky až v r. 1965 na celostátní konferenci vysokoškoláků v Praze (18.-19.12.1965). Obě strany se na konferenci pečlivě připravovaly, protože střet koncepcí byl patolík závažný, že nic nebylo možno ponechat náhodě. Konferenci svolal ÚV KSČ spolu s VSR ÚV ČSM (4) a zpočátku měla být pro jistotu dostaveníčkem vybraných (nikoli volených) zástupců fakulturních organizací ČSM s představiteli strany a vlády v rámci připravované kampaně "Strana hovoří s mládeží". Proti tomu se postavil v dopise prezidentu A. Novotnému pražský VOV ČSM a žádal volitelnost zástupců a od jednání konference také změnu postavení VSR ÚV ČSM, která byla dosud jmenována na plénum ÚV ČSM a jediné jemu podléhala. VOV ČSM žádal, aby členové VSR ÚV ČSM byli voleni na pravidelných celostátních vysokoškolských konferencích a ÚV ČSM byli pouze schvalováni.

Problémová komise pražského VOV ČSM, ve složení Bouček, Kohnová, Laštůvka, Linhart, Mikulová, Müller, Ptáček, Štejfka, Šulc, Závodská, Zuckermann, vypracovala materiál pro přípravu celostátní konference vysokoškoláků. Problémy vysokoškoláků komise rozdělila do dvou okruhů. První okruh - sociální otázky studentů a některé dílčí otázky postavení vysokoškoláků v rámci ČSM - předpokládal při řešení možnou podporu ÚV KSČ. Druhý okruh - postavení inteligence napln práce ČSM a postavení vysokoškoláků v rámci ČSM komplexně - tuto podporu neočekával.

O práci VOV ČSM byl dobře informován ÚV ČSM i VSR ÚV ČSM. Bylo to pochopitelné, protože předsedou VOV ČSM byl vždy placený funkcionář dosazený shor (v Praze postupně J. Ondrouch, V. Klečka, M. Kymlička), který přestože neměl podporu studentů, nemohl být jimi odvolán (neměl to však lehké, jak si později trpce stěžoval J. Ondrouch v Tvorbě 42/1970). Aktivita členů pražského VOV ČSM

-
- (1) VOV ČSM - Vysokoškolský oblastní výbor Československého svazu mládeže
 - (2) FV ČSM - Fakulturní výbor(y) ČSM
 - (3) STAR FSI - Studentská akademická rada ČSM fakulty strojního inženýrství Českého vysokého učení technického, orgán ČSM období FV ČSM.
 - (4) VSR ÚV ČSM - Vysokoškolská rada Centrálního výboru ČSM

v mnoha ohledech vzbuzovala obavy funkcionářů ÚV ČSM, jak o tom svědčí mj. i závěry ze společného zasedání sekretariátu ÚV ČSM a vedení VŠR ÚV ČSM (10.12.1965), které bylo věnováno taktické přípravě konference. Z jednání vzešel formální ústupek ve věci statutu VŠR ÚV ČSM - místo „orgánem ÚV ČSM“ se vysokoškolská rada měla stát „poradním orgánem ÚV ČSM“, pro diskusi na konferenci byl stanoven úkol poukazovat na dobré zkušenosti z práce ČSM na vysokých školách, subjektivitu názorů požadujících založení samostatné studentské organizace, jednotu mládežnického hnutí ap. (o charakteru práce ÚV ČSM svědčí výmluvně slova předsedy ÚV ČSM M. Zavřel: „Věc kdo vystoupí s referátem za ÚV ČSM je věcí orgánů KSČ.“)

Z dnešního hlediska, čteme-li úplný protokol celostátní konference vysokoškoláků, není podstatné, jak byl změněn statut a volitelnost VŠR ÚV ČSM nebo jak zněla přijatá rezoluce. Podstatné jsou myšlenky, které zazněly v diskusi, zejména v příspěvku J. Müllera, jehož slova sklídila oprávněné nadšení a stala se pro tuto generaci vysokoškoláků ideovým procitnutím a nástinem možnosti, které v sobě skrývá politika v původním slova smyslu.

J. Müller na konferenci mj. řekl: „Marxovými objevy se obohatilo naše vědomí o znalost zákonů, dotýkajících se bezprostředně podstaty vývoje společnosti. Marx ukázal, že existuje určitá optimální trajektorie vývoje, kolem které oscilují trajektorie skutečného vývoje... marxismus tedy ukázal podstatné rysy zákonitostí dějin, jeho znalost však ještě nestačí k řízení společnosti. Jedinou cestou, jak se přiblížit k optimálnímu vývoji, je vědecké řízení společnosti. Aby mohlo optimální vědecké řízení existovat, je nutná určitá rovnováha ve společnosti, kterou nelze vytvořit pouze pomocí vytyčených finálních cílů. Musí se nalézt rovnováha na cestách k těmto cílům v podobě rovnováhy mezi řídicí a řízenou částí společnosti. Rovnováha těchto skupin závisí na jejich vzájemném vztahu. Kvalita tohoto vztahu je určována oboustrannou důvěrou. Tato důvěra je založena na existenci hodnot stejných pro celou společnost, hodnot, které ovlivňují vztahy mezi lidmi a tím i vztahy lidí k řízení. Podívejme se na poválečný vývoj našeho státu. Po nastoupení cesty k socialismu existovaly mezi většinou společnosti a řídicí složkou shodné názory jak na cíle společnosti, tak na cesty, jimiž se k těmto cílům dostaneme. Existovala rovnováha v představách lidí, existovala důvěra, založená na existenci společných uznávaných hodnot. V průběhu několika málo let došlo vlivem chyb v řízení k nerovnováze v národním hospodářství a v důsledku toho k devalvací hodnot, určujících vztahy mezi řídicí a řízenou složkou společnosti. Za tohoto stavu potom vědeckost řízení, vědeckost neúplná, neúplná proto, že působí bez důvěry lidí, způsobuje to, že křivka vývoje společnosti se neblíží k možnému optimu. Na nerovnováhu v hospodářství se pokoušíme vytvořit nový ekonomický modul řízení. Zde však nesmí snaha společnosti skončit. Výsledný efekt není dán pouze úrovní řízení, ale jak jsme si ukázali, je ovlivněn i důvěrou lidí v toto řízení. Důvěru však nelze namodulovat. Důvěra musí být získána solidním přístupem řídicího aparátu ke všem otázkám života. Domníváme se, že tyto úvahy jsou aplikovatelné i na společenskou organizaci, tedy i na ČSM. Jako hodnoty ovlivňující organizaci zde vystupují především stanovené cíle ve světle současné reality, s tím související důvěra v aparát organizace, dále postavení organizace ve společnosti a v neposlední řadě spolupráce mezi vlastní činností a potřebami mládeže. Při svém vzniku si organizace stanovila cíle, které do značné míry odpovídaly době a psychice lidí. Dokázala získat mladé lidi, zároveň plnila dokonale úlohu zprostředkovatele řízení. Tyto programové ideály samy byly oním faktorem ovlivňujícím počáteční nadšení lidí. Brzy se však objevila deziluze, rozpor mezi představami, ve kterých jsme byli vychováni, a poznanou skutečností... na základě těchto obecných zkušeností a jejich konkrétních projevů jsme došli k závěru, že organizaci mládeže nepomůže žádné vylepšování v daném rámci, že je nutná kvalitativní změna. Lze říci, že obecně existuje ČSM díky podpoře státu, nikoli díky podpoře mladých lidí. Místo toho, aby společnost byla nucena soustavně respektovat myšlenky a výsledky organizace, žádá o výsledky a myšlenky, aby mohla na základě toho respektovat organizaci. Jedním z důsledků je podporování různých aktivit, seminářů či konferencí, kterých až dosud nepřinášejí podstatné výsledky nebo jejichž výsledky jsou ve svých důsledcích ignorovány. Jak by se podle našeho názoru mělo změnit postavení organizace ve společ-

nosti ? Předně společnost i strana by měly změnit svůj vztah ke svazu, a tím umožnit nový vztah členstva k celé organizaci. Musí se uvolnit současná struktura, která nedovoluje či neumožňuje dostatečný přirozený vývoj. Neposkytuje mladým lidem platformu pro vyjádření názorů. A to je jeden z důvodů jisté ztráty zájmu o jakoukoli práci ve svazu. Jedině možností přirozeného vývoje a nutnost potvrzení existence organizace na základě jejich výsledků může znormlizovat poměry v organizaci... celá organizace bude muset reprezentovat názory mladých lidí, bude muset získávat podporu od svých členů, jinak nebude mít možnost vůbec existovat. Naše budoucí organizace bude muset prosazovat také myšlení svých členů vůči rozhodujícím orgánům. To bude vyžadovat nejen změnu vztahu společnosti ke svazu, ale také změnu vztahu svazu mládeže ke společnosti. Musíme především svou progresivitou a svými výsledky získávat postavení odpovídající našim možnostem. Progresivita a výsledky práce se však mohou projevit jen tehdy, bude-li pro jejich vznik dostatek možností. K zajištění těchto možností ve smyslu uvolnění prostoru nám může pomoci společnost anebo můžeme využívat cest, které existují... můžeme dělat nejen to, co je povoleno, ale i to, co není zakázáno... musíme si uvědomovat, co jsou normy a co pouze zvyklosti. Konvence, které se vytvářejí jako normy socialistické zákonnosti, ačkoli nemají ani se socialismem, ani se zákonností vůbec nic společného, musí padnout. V současném pojetí úlohy funkce ČSM je rozpor, který nedává možnost k výrazné tvářnosti mládežnické organizace. Je to rozpor mezi konstatováním - ČSM je politická organizace a bez možností se jako politické organizace prosazovat. Opět se zde deformuje jedna z určujících hodnot, politický názor, politické přesvědčení. Svaz mládeže musí být politickým reprezentantem mládeže. Musí být organizací politickou se všemi právy, povinnostmi a odpovědnostmi z toho vyplývající. Političnost svazu nesmí spočívat jen v tom, že se hlásí k socialismu a tím i k cílům politiky strany - musí vyjadřovat a prosazovat skutečné názory mládeže na to, jaké cesty strana zvolila při uskutečňování těchto cílů. Svaz mládeže musí být v případech nutnosti určitým oponentem politiky strany. Nemusím snad zdůrazňovat onen akademický smysl slova oponent. Zároveň je třeba zdůraznit, že nebude-li toto mládeži poskytnuto, nebude-li tento přirozený předpoklad společenské rovnováhy legalizován, uznáván, je nutno v tom spatřovat nedůvěru strany vůči mládeži... Leninovy myšlenky nám jednoznačně poskytují právo na vlastní myšlení i jednání. Co víc, ukazují na nezbytnost nediferencovaného vývoje mladé generace, podmíněného ovšem nesmlouvavou kritikou našich chyb. Slepě přejímání všech na půdě strany vzniklých myšlenek vede ve svých důsledcích k pochybnostem o jejich prospěšnosti. Existence této skutečnosti škodí nejen mladým lidem, ale i společnosti. Připočteme-li k tomu chyby, kterých se strana skutečně dopustila, máme před sebou stav, který nelze řešit žádnou gloriolou, žádným zvoláním. Možnost řešení vidíme v existenci orgánu, který bude všemi politickými prostředky, které dnes ve státě existují, hájit zájmy mládeže. Organizace bude mít program, který v cílech bude odpovídat cílům KSČ. K vyhraněným názorům na cestu k těmto cílům musí mládež dospět sama. Žádná síla jí tuto cestu nemůže ani ulehčit, ani upřít. Jako část společnosti musíme získat pevné místo v Národní frontě. Musíme získat zákonné zastoupení ve všech státních orgánech, musíme mít své oficiální zástupce v Národním shromáždění. Vlastní politickou práci je podle nás možno dělat jediné tehdy, bude-li nám stranou skutečně poskytnuta důvěra. Musíme nejen my, řádoví členové, ale i všechny naše orgány získat platformu pro přímé a kritické vyjadřování ke všem otázkám řízení společnosti, tak jak jsme o tom hovořili v předešlých částech příspěvku... S přihlédnutím k současnému neřiditelnému stavu organizace je podle nás nutné pozměnit strukturu ČSM. Myslíme, že by bylo dobře rozdělit mládež na dvě složky - organizaci pro mládež přibližně do věku 18 let, tj. pro mládež ze ZDS, středních škol a v učňovském poměru, a organizaci pro mládež nad 18 let, tj. pro mládež v zaměstnaneckém poměru a vysokoškolskou mládež. Organizace pro mládež do 18 let by měla mít výslovně zájmový charakter... organizace starší mládeže musí být politická. V této organizaci by měly být tři základní svazy - Svaz mládeže průmyslové, Svaz mládeže zemědělské a Svaz vysokoškolské mládeže... za odpovídající změnu formy organizace považujeme federalizaci. Federalizovaným orgánům bude dána možnost zabývat se soustře-

děnějí a odborným způsobem problémy jednotlivých svazů...Domníváme se, že volání po samostatném vysokoškolském svazu,odtrženém od ostatní části mládeže,je spíše psychickou reakcí na zkonstatělé pojetí jednoty mládeže než tou optimální cestou.Myšlenka jednotné mládeže, která je nám tak nevhodně servírována,ukazuje totiž v oné nezdegenerované poloze ohromné perspektivy pro naši činnost.Chceme-li,aby mládež měla ve společnosti důstojné postavení,musíme také využívat síly celé mládeže..."

Příspěvek J.Müllera byl přednesen za problémovou komisi pražského VOV ČSM a STAR FSI.Problémová komise byla ustavena před konferencí,aby koordinovala přípravu vysokoškolských organizací ČSM tak,aby byly v diskusi delegátů obsaženy hlavní problémy práce ČSM.Vycházela z přípravy na jednotlivých fakultách,a některé problémy pak zpracovávala samostatně. Při setkání pražských delegátů s vedoucím tajemníkem MěstV KSČ rozdali studenti filozofické fakulty UK delegátům pozvánky na neformální schůzku,aby projednali některé náměty pro konferenci.Na této schůzce se sešlo 25 studentů různých pražských fakult.Těžiště diskuse bylo v návrhu na vytvoření samostatné studentské organizace a diskuse vyústila v návrh na zpracování diskusního příspěvku na toto téma.V diskusi vystoupil též J.Müller a seznámil přítomné s osnovou svého příspěvku.Byla dohodnuta schůzka problémové komise a autorů návrhu na vytvoření samostatné studentské organizace, a to ve snaze nějak sjednotit obě koncepce,případně je sloučit do jednoho diskusního příspěvku.K této dohodě však nedošlo, a proto byly oba příspěvky připravovány paralelně a za druhou skupinu vystoupil posléze na konferenci L.Dvořák z matematicko-fyzikální fakulty UK.Zabýval se především postavením inteligence,výukou marxismu-leninismu,problematikou fakultních časopisů,studentskými slevami,úpravou kolejního řádu a v závěru navrhl vytvoření samostatné organizace studentů /pozn.aut.:Tato část příspěvku L.Dvořáka chybí v protokolu celostátní konference a pravděpodobně se nedochovala.Zmínuje se o ní materiál z jednání předsednictva ÚV ČSM 14.2.1966 - viz dále/.L.Dvořák mj. řekl:„Výuka marxismu-leninismu na našich školách je příliš jednostranná.V zájmu širšího politického rozhledu studentů, který jim tak často chybí při diskusích, a to nejen se studenty ze zahraničí,požadujeme,aby se při výuce ML věnovala podstatně větší část na seznámení s nemarxistickou filozofií a ekonomikou...pro prohloubení znalostí socialistické ekonomie a politiky je přínosem akce Strana hovoří s mládeží a z ní vyplývající častější setkání představitelů kulturního a politického života se studenty.Myslíme si,že takové setkání by se měla konat nejen v době předsjezdové kampaně...Úroveň znalostí neslovanských jazyků našich studentů je nízká a neodpovídá současným potřebám.Navrhujeme proto zrušit výuku ruštiny na vysokých školách a místo ní vyučovat současně dvěma jiným světovým jazykům, místo dosavadního jednoho.Znalost ruštiny je po osmi letech studia a maturitě přinejmenším dostatečná pro všeobecnou konverzaci a odborným termínům se lze naučit samostatně v krátké době..."

Představitelem loajální koncepce odlišné od programu oponentury a opozice byl O.Novotný,předseda bratislavského VOV ČSM.Ve svém diskusním příspěvku požadoval sice zásadní reformu ČSM,ale stavěl se za jednotnou mládežnickou organizaci obhajující vedoucí úlohu strany.O této koncepci -později obecně formulované 5. sjezdem ČSM v r. 1967-píše J.Ondrouch : „Tato koncepce nebyla nikdy důsledně zpracována,nenalezla /z části vinou samotných tvůrců/ správný vztah k vedení ČSM a nebyla také principiální ve vztahu k opoziční Müllerově skupině.Zde se projevila jako oportunní a spíše umožňovala nerušený vývoj opoziční platformy této radikalistické skupiny..."Poučen z krizového vývoje J.Ondrouch pokračuje : „Tento vývoj i další příčiny,zvláště formování intelektuálské opozice uvnitř i mimo KSČ,umožňovaly postupně,že si Müller i Holeček,spolu se svými spolupracovníky z pražského VOV ČSM /V.Anderle,J.Kavan,K.Kovanda,J.Khonová,Z.Laštůvka,Z.Pinc,J.Jirů a další/uvědomili plně možnosti, které jim uvolnil ČSM pro uskutečňování jejich záměrů.Proto se snažili o postupně získání potřebné většiny v nejvyšších orgánech ČSM,kde hodlali

svoji koncepci prosadit. Prozatím přenesli těžiště činnosti na VOV ČSM Praha, kde měli zajištěnu dostatečnou většinu. Určité porozumění nalézaly opoziční snahy i u některých funkcionářů tehdejšího Vysokoškolského výboru KSČ v Praze. Dá se již říci, že se v pražském studentském centru začínala formovat opoziční skupina vysokoškoláků s dlouhodobým programem, který přesahoval rámec studentského hnutí... /Tvorba 42/1970/.

Vývojem celostátní konference vysokoškoláků byly orgány ČSM i KSČ zaslepeny. Původní představy o celostátním aktivu vybraných svazáků - vysokoškoláků byly rozmetány tlakem zdola ještě před konferencí. Na ní samé potom zazněly názory, které byly na svou dobu přinejmenším odvážné - vždyť se psal teprve rok 1965. V "Hodnocení celostátní konference studentů vysokých škol v prosinci 1965 v Praze" /materiál z jednání předsednictva ÚV ČSM č. 34/181, bod pořadu 2, označený razítkem, tajně/ se můžeme dočíst: "Zajímavou skutečností byl fakt, že nejvšelejšího přijetí se dostalo vystoupení s. Müllera od delegátů z Brna, Olomouce, částečně z Ústí nad Labem a Plzně, nejvíce rezervovaná vystoupení byla přednesena delegáty slovenských krajů, kteří podporovali vystoupení s. O. Novotného. Bylo to svým způsobem překvapením i pro samé autory vystoupení s. Müllera. V kuloárních diskusích i při jednání sekcí ve večerních a nočních hodinách se proto někteří delegáti snažili dokázat, že v podstatě není mezi vystoupením ss. Müllera a Novotného žádných principiálních rozdílů a že je možno chápat je jako jedinou koncepci. Je však třeba uvést, že vystoupení s. Novotného nebylo předem zvláště připravováno, že v podstatě v průběhu diskuse bylo jeho vystoupení dohodnuto, protože bylo známo, že předsednictvo VOV ČSM Bratislava se některými těmito otázkami zabývalo a že byl zpracován písemný materiál, který s malými úpravami na místě s. Novotný přečetl. Šlo v podstatě o to, ukázat, že není pouze jediná možná cesta k řešení, že je nutné vycházet především z kvalifikovanějšího rozboru současné situace, což se podařilo. Bylo však nedostatkem, že k podobným otázkám a možná daleko podrobněji, pokud jde o perspektivu, nehovořily především referáty obou svolavatelů, že tím byla v podstatě nucena pracovním předsednictvu pozice obrany a nebyla připravena půda pro solidní a věcnou polemiku, ve které by se mohlo podařit získat plenum konference k pozitivnímu programu. Tato situace částečně vznikla také tím, že vlastní celý obsah vystoupení s. Müllera byl poprvé veřejně přednesen na schůzce pražských delegátů tři dny před celostátní konferencí, že nebyly ani ÚV dříve známy širší souvislosti. Prokázala se i naše jistá neschopnost okamžitě reagovat a připravit s některými delegáty další diskusní příspěvky, které by mohly být protiváhou tomuto vystoupení. Jisté pokusy zde byly, avšak projevila se poměrně velká nechuť delegátů k něčemu podobnému, což ukázalo, že není v těchto některých základních otázkách jasno a že diferenciace uvnitř studentského hnutí není ještě zdaleka tak pokročilá. Podle informací odboru vysokých škol ÚV KSČ připravovali pracovníci oddělení asi deset takových vystoupení, z nichž pak ovšem skutečně vystoupil pouze jeden delegát... snahou všech stranických i svazáckých orgánů bylo, dát v přípravě delegátů důraz především na věcný obsah práce Svazu mládeže na vysokých školách, zatím co část studentského hnutí položila hlavní důraz na celosvazovou problematiku. Jak se ukázalo, bylo určitou iluzí, že bude možné tuto tendenci věcným zaměřením konference přehlušit. Tak se stalo, že i na vlastní konferenci názor delegátů určoval a vymezoval postavení svolavatelů, místo naopak... konference dále ukázala, že v současné době jde o závažnou kvalitativní změnu mezi vysokoškolskou mládeží, že obecná kritika ČSM, se kterou je možno daleko snadněji polemizovat, přechází k velmi promyšleným a konkrétním návrhům. Na tuto změnu jsme nebyli v době konání konference dostatečně připraveni. Situace je však nyní o to závažnější, že se těmto problémům dostalo celostátní platformy, která nyní bude vyžadovat promyšleného celostátního řešení a vynakládá nové nároky na úroveň řízení práce ČSM v celé republice..."

Celostátní konference vysokoškoláků se usnesla při VŠR ÚV ČSM ustavit komisi, která měla za úkol rozpracovat náměty J. Müllera a O. Novotného a připravit návrh struktury, obsahu a podmínek práce ČSM včetně postavení a místa vysokoškoláků a předložit ho jako námět v rámci diskuse k tezí 13. sjezdu KSČ. Konference zároveň požádala ÚV ČSM aby tato komi-

se pracovala též jako pracovní skupina pro přípravu 5. sjezdu ČSM. Tzv. Komise 11, ve složení Novotný, Škovran, Rösler /VOV ČSM Bratislava/, Müller, Holeček /STAR FSI/, Jánoš /FTJF/, Kymlička, Jakš, Jíra, Seiler, Kařín /VŠR ÚV ČSM/, začala pracovat v lednu 1966. Výsledky konference však nezástaly bez odezvy u stranických orgánů. Byly provedeny rozsáhlé kadrové změny - v průběhu r. 1966 byli odvoláni mnozí rektori a děkani, J. Müller byl vyloučen nejprve z ČSM a posléze i z vysoké školy. Bylo zřejmé, že několikrát odložená 2. celostátní konference vysokoškoláků se již neuskuteční.

Těmito otázkami, zejména prací Komise 11, přípravou 5. sjezdu ČSM a dalšími ohlasy celostátní konference vysokoškoláků, se budeme zabývat příště.

- Vladimír Vyskočil -

KOMSOMOLSKÉ PROCESY 1937 - 1938

V letech 1937-1938 byla napsána nejtragičtější stránka dějin sovětského mládežnického hnutí - tzv. komсомolský případ. Stalinové genocidě neuniklo ani vedení Vsesvazového leninského komunistického svazu mládeže (VLESM).

Generální tajemník ÚV VLESM byl v této době Aleksandr Kosarev (1903-1939). Vyrostl v dělnické rodině a ještě jako chlapec pracoval v sínkárně a pleťácké továrně. Ve čtrnácti letech se zúčastnil únorové všeobecné stávky 1917, byl jedním z prvních členů Moskevského svazu dělnické mládeže. V šestnácti utekl na frontu, kde byl raněn. V té době se stal členem komunistické strany. V šestadvaceti letech byl zvolen generálním tajemníkem ÚV VLESM. A. Kosarev měl mezi mládeží velkou autoritu, bylo jej vidět v továrnách, v dělnických osadách, ubytovnách. Komсомolci stavěli gorkijskou autocobilku, charkovský traktorový závod, Magnitogorsk, Kuzněckstroj, Dněproges, Azovstal....

V období silících represí, zatýkáni a poprav A. Kosarev nechráněn zachraňoval své soudruhy, osobně se za ně zaručoval, přefazoval je do jiných míst. V říjnu 1937 napsal Stalinovi dopis, v němž se stavěl proti očernování nevinných lidí. Tím si de facto sám podpepal rozsudek smrti. Rozsáhlý plán likvidace vedení VLESM se uskutečňoval postupně. V tisku, ve stranických rozpravách se začala objevovat kritika na adresu komсомolského vedení. Bylo načteno z "politické lehkovinnosti proti nepříteli lidu", "zhoubné nemoci politické zaslepenosti" apod. Bezprostřední příčinou likvidace komсомolského vedení se stal "případ s. Mišakovové". Instruktorka ÚV VLESM O. Mišakovová byla vyslána jako delegátka ÚV na výroční konferenci do šumavské oblasti komсомolské organizace, kde horlivě odhalovala "nepřátele lidu". Provokacemi, zastrašováním a vydíráním dosáhla toho, že z Komсомolu byli vyloučeni mnozí jeho poctiví členové. V Moskvě se však její destruktivní působení nesetkalo s porozuměním a ÚV VLESM jí uvolnil s funkce. O. Mišakovová však napsala dopis Stalinovi a stěhovala si na A. Kosareva. Na Stalinův pokyn se sešlo plenární zasedání ÚV VLESM, kde vzal Stalin O. Mišakovovou pod svou ochranu. Z tribuny se na hlavy "celé bandy nepřátel ve vedení ÚV VLESM" valila sdružená lavina kritiky po celé čtyři dny jednání (19.-22.11.1938). V oficiální zprávě, kterou uvedla Pravda, stálo mj.:

"... plénum uvolnilo soudruhy A. Kosareva, S. J. Bogačova a V. F. Pikinovu s funkce tajemníků ÚV VLESM ... za bezduchý byrokratický a nepřátelský postoj k poctivým členům Komсомolu, kteří se snažili dohalit nedostatky v práci ÚV VLESM a za odstranění jednoho z nejlepších komсомolských pracovníků". Za několik dnů na to začalo zatýkáni a příprava tzv. "Mládežnického procesu". Zatčeni byli tajemníci Pikinová a Bogačov i generální tajemník A. Kosarev. Zatčena byla i Kosarevova žena a poslána do vyhnanství, stejně jako její otec V. Hanejživili - starý revolucionář, kterého mučili a do r. 1940 drželi v cule s choromyslným vězňem. Zastřelen byl tentýž rok. Po válce, v r. 1949, přišla řada i na Kosarevovu dceru, která byla odsouzena k deseti letům vyhnanství za to, že u ní pod polštářem našli otcovu fotografii. A. Kosarev byl zastřelen 23.2.1939 ve věku necelých 36 let. Ještě s cely odsouzenou na smrt napsal dopis Stalinovi. Žádal, aby byla ustanovena komise, která by přešetřila celý komсомolský případ a ospravedlnila komсомolské pracovníky. Dopis se však ke Stalinovi nedostal, a záchvatu vztaku jej rozthral Berija, kterému byl předán. V. Pikinová byla odsouzena na osm let pracovního tábora, později byl rozsudek změněn na deset let stráty svobody s výkonem trestu v kárném táboře. I ona psala Stalinovi o nelidských podmínkách a mučení, kterému byla vystavena a žádala, aby se skončovalo s likvidací poctivých a nevinných lidí. Tajemníci ÚV VLESM se vsázeli na své osudu nic nedověděli, většina z nich zahynula. Nepřiznali však nic na sebe ani na jiné, a rozhodnou smrtou tak přispěli k odvrácení připravovaného "Mládežnického procesu" a zachránili život mnoha chlapců a dívkám.

V r. 1954 se moskevské prokuratuře podařilo najít v kárném táboře V. Pikinovu. Již nikdo neoufal, že bude na živu. V. Pikinová se vrhla do práce, aby splnila svou bolševickou a občanskou povinnost. Vrátila šest jmenům desítek soudruhů, svědčila v procesech s Berijovými a Stalinovými služebníky, připravovala dokumenty pro právní rehabilitace nevinně odsouzených. Vděčíme jí za to, že hrdinství těch, kteří nezradili a které se nepodařilo zlomit, zůstane nezapomenuto.

- se sovětského tisku hk -

MIROSLAV ČERVENKA

O D J E Z D Y

Půllitry preskají na tácech po kantýnách
padají listy ze zelené břízy
bory hlava bolí po skalínách
kytary letí pryč
kytary v cizině mizí

Sbohem pane Třešňák
sbohem pane Hutka
měl jsem vás rád
ušima svých synů
Chtěli jste zpívat a hrát
něco však nutké
zpěváčky k činu

Tlamo lapky z Markéty nhrubo sekané
brejličky jako měl F.L.Čelakovský
zem pofňukává na posteli mezi horama
zemi započíná ještě jedno vdovství
Jako by Čechám vyoperovali Říp
nebo jinou důležitou žlázu
je po vás prázdné místo
Cím dál líp
se tedy děří holomrazu

Zem leží jak stažená králičí kožka
v sadě skví se jara střep
dětí se hrnou na Kotvalda a Hložka
od Vladivostoku po Cheb jedná step

Sbohem pane Třešňák
sbohem pane Hutka
po bytech si budem
pouštět staré pásky
ež z celých Čech zbude
jenom černá hrudka
co vynesli s sebou v kufru
emigrantí z lésky

(ze sb. Strojopisy, 1985)

DOBŘÍ DEN, PANE HUTKA, VÍTÁME VÁS...V BUDAPEŠTI
aneb
CO JE NEJMOCNĚJŠÍ...

Zpráva, která se silou vánku, ale rychlostí blesku roznesla po Brně, zněla poněkud fentasmagoricky / píše se rok 1988 /:
HUTKA a TŘEŠNÁK budou hrát v Budapešti! Kdo nevěří, ať tam běží, blahosloveni, kteří uvěřili.../ národ se opět schizofrenicky roz-
dvojlil, nicméně přítomni byli jako jeden muž zástupci obou jeho po-
lovin /.

Neběželi jsme sice, je to přece jenom trochu z ruky, ale po ne-
vládně deštivém dni a podzimně už studeném večeru nasedli jsme do
vleku se symbolickým jménem Amicus. Cesta by byla bývala jako každá
jiná, nebýt nervozity a rozechvělého očekávání pasové kontroly, kte-
rá jak přišla, tak i odešla / což nám nakonec připadalo divné a v
uskutečnění koncertu jsme zase věřili trochu méně /. Ze rytmického
drkotění a hučení jsme střídavě usínali, těšili se, kouřili a sdělo-
vali si své pochybnosti a obavy. Můj muž vytáhl půjčený magnetofon
a jel se zkoušet mikrofon: Dobrý den, pane Hutka, vítáme vás.../ ta-
dy se znatelně zarazil /...v Budapešti! Lícní svaly se mu protáhly,
jak zetal zuby a pozapomněl se tvářit vesele. Kolem nás přesvištěly
ostatné dráty. Magneták fungoval, lidi se probouzeli, blížili jsme
se k Pešti.

Po dlouhém sezení v omezeném prostoru tuhnu i ty nejpružnější
klouby, přesto jsme křepce / jsme zvyklí / vyskočili na perón a ješ-
tě křepčeji se chystali opustit nádraží. Spací pytle, umolousné
džíny a rovné i kudrnaté vlasy nejružnějších délek bezpečně signa-
lizovaly, že tady z daleka nejsme sami. Při konverzaci o tom, kdo a kde
ještě dnes nosí dlouhé vlasy, mířili jsme k ulici, jejíž jméno zně-
lo podobně jako čelaméda. S pomocí mapy jsme bez problémů dorazili
k určenému domu, který ničím neprozrazoval, že ukrývá prostory schop-
né a ochotné pojmut většinu lidí. Byli jsme na místě a vypada-
lo to nadějně, ale ještě jsme nepřeskočili. Známý, který se k nám
přidal cestou, věděl cosi neurčitěho o srazu v deset na nádraží.
Konspirativně jsme se rozdělili na dvě skupiny: jedna hlídala doby-
té pozice, druhá se vydala na výzvědy.

"Čekáte taky na sraz?", oslovili jsme hlouček jednohlasně identi-
fikovaný jako český. Chvilí němě zíral, ale vzápětí chytil dech:
"Přijeli jste na Hutku? Jak to víte? Kdo vám to řekl? Kdo vás sem
poslal?", výslechovým tónem vyštěkle jedna jeho členka. Spadli jsme
z višně. Už jsou tady. "Není to jedno?", otázali jsme se opatrně
a trochu jsme couvli. "To teda není. Pořádáme to my a je to jen pro
zvané!" Přestali jsme se zaklínět. Řekla nám to ta a ta. Chvilí se
radili a nedůvěřivě si nás měřili. "Tak dobře", omilostnili nás zne-
chuceně. "Přijďte v půl druhé ze nádraží. A nikomu ani slovo, nebo
půjdete všichni do hajzlu. Maďarští policajti už dělají dusno".
Dusno sice bylo, ale policejta jsme nezahlédli ani jen koutkem oka.
Jediný, kdo se tvářil dramaticky a výhružně byly ony "pořadatelky":
že by český komplex?

Kolem druhé jsme se dostavili na známé místo objevené už po rá-
nu. V nečekaných podzemních prostorách se nacházel útulný sálek
s malým pódiem a zrcadlovými stěnami. Prý taneční studio. Usedli
jme na připravené žíněnký a otevřeli hovězí konzervu. Byla doba
oběda a byli jsme Češi v Maďarsku. A potom už zbývalo jenom pozoro-
vat další vlasaté a ještě vlasatější příchozí a duševně se připra-
vovat na setkání a legendou.
Před čtvrtou se dě v sále neměřit o několik stupňů celsia víc, ozón
houstne cigaretovým dýmem a napětím. Všichni se vrtí, hledají se
zásvukv, připravují se fotoaparáty a kamery, vrčí desítky magneto-

fonů. Vzduchem se mihne závan horečnatého šepotu: Kdo je to? Který to je? Je to on? Mezi sedícími se začíná směřem k pódiu proplétat několik lidí. Dva z nich nesou kytary. Dočkali jsme se?

Ten první vypadá velmi nenápadně, kalhoty a obnošené triko stejné barvy, staříčké pouzdro na kytaru polepené náplastí a stažené gumou, narudlé rozčuchané vlasy a vousy, drátěné brejličky a za nimi jiskřící oči bystře a pronikavě pozorující přítomné.

Druhý působí o poznání okázaleji. Boty s vysokými podpatky ostře klepou po parketách, černé kalhoty, černé sako, černé tričko se srpem a kladivem a písmy HB / během produkce ho vymění za stejné s nápisem Vokno /, v očích mírně pobavený výraz s ironickými světlíky.

Jeroslav Hutka a Vlastimil Třešňák. Jeden lidový pěvec, druhý svrchovaný básník českého folku sedmdesátých let. Většina z nás je zřejmě nikdy na vlastní oči nespětřila, ale všichni máme doma nahrávky z dob před desetí a sedmi lety. Všichni občas zpíváme Hutku a občas posloucháme Třešňáka. Dnes tede v Maďarsku!

Je to vlastně situace přinejmenším podivná: Češi z Československa, Češi z Vídně, Čech z Holandska a Čech ze Švédska ujeli stovky kilometrů a přejeli několikery hranice, aby se mohli sejít a společně si zazpívat v zemi, se kterou nikdo z nich nemá nic společného. Ostrůvek uprostřed Budapešti. A všichni jsme vděční, že nás na něj pustili. Není to absurdní?

Úsměv se kříví a srdce se svírá úzkostí, když Hutka vypráví, jak zpívá morevské lidové Holanďanům holandsky, když Třešňák procedí mezi zuby svoji Madem Pruhu. Není to tragédie?

Zrovna tihle dva jsou prolezlí češtinou až do morku kostí, suverénně jí vládnou a něžně se jí dotýkají, mají ji pod palcem a mají ji v duši. Není to k vzteku?

Jak dlouho nám ještě budou mocipáni vyhánět z Čech Havlíčky a Havly, podle jakého paragrafu, jménem koho?

Hutka ví své, usmívá se, brnká, pokouje ubalenou cigaretu, zuby mu růžověji od maďarského červeného, vajíčky vrásek kolem očí se objevují a ztrácejí. V Kanadě ho prý nechtěli, protože má dlouhé vlasy a mluví o lidských právech, což jsou pro nás neklamné znaky komunisty. Těžko se mu asi vysvětlovalo, že u nás to jsou neklamné znaky disidenta. Inu, jiný kraj, jiný mrev. Někteří by ho rádi vyhnali i z Ameriky, nekukuje zřejmě do emigrantského hrnce, kde se veří převážně vepřo, zelo, knedlo s tatíčkem Mesarykem, stejně drze, jako se díval pod pokličku doma.

Pozoruje lidské hemžení s přimhouřenýma očima a téměř nezatelným dobrodrdečným úsměškem. Odkáslává si. Zpívá. Zůstal na to zase sám jako kdysi. Třešňák se / asi nadšením nad českým publikem / přiočil cizozemskou lihovinou již brzy zvečera a do rána bude víceméně polehávat na kenapi v přilehlé místnosti a vykřikovat více či méně vtipné narážky. Škoda.

Končí den, blíží se půlnoc. Tato noc bude krátká. Patříme k několika neodbytným, kteří za Hutkou vniknou i do improvizované šatny. Sedíme na zemi kolem něho, visíme mu očima na ústech a lapáme každé jeho slovo. To, které nezanikne ve vřavě kolem a za dveřmi. Písničkář a jeho posluchači. Věc přirozená jako dýchání. Tak proč nám pořád vnucují plynové masky s obrovskými filtry? Hutka se baví. I na sebe se dívá s nadhledem, nesnaží se působit hrdinsky a pronásledovaně. Nehraje na city. Vážně a soustředěně odpovídá na otázky, neuhýbá, vysvětluje, mne si vousy a zapaluje cigaretu. Narodil se v Olomouci, do školy chodil v Preze. A zpíval a hrál. Obyčejný kluk z Morevy. Ale chyba lávky, zpíval si to, co chtěl. A to se v Čechách nesmí. Hrozili mu a vyhrožovali, až potud je to sice kapku příliš pikantní, ale pořád ještě jedlé. Nestřavitelné sousto

přijde až potom.

Nehodí se nám do krámu, zpívá, jak mu zobák nerostl, rozum poroučí a srdce velí? Pryč s ním!

Poslouchá ho stále víc lidí? Pryč s ním!

Dokáže probudit z letargie a rozezpívat celý sál? Pryč s ním!

Probouzí v lidech vědomí souvislostí, nedá se zastrážit, nedá se koupit? Pryč s ním, pryč s ním, pryč s ním!!!

Pomsta velice stará a velice rafinovaná. Je to úklad o život. Odrhli písničkáře od lidí, od řeči, od země. Chtěli ho zabít zákeřně a zbaběle. Zezadu. Ale on našťastí žije. Má tuhý kořínek a má duši. A zpívá. Popíjí a pokuřuje, přihlezuje si vlasy trochu rozpačitým gestem, usmívá se.

Blíží se čtvrtá hodina ranní. V sále to vypadá jako na bojišti. Iluzi pobitých ruší jen mohutné mnohohlasé chrápání ozývající se z různých koutů. Český národ občas chrápe, když se něco děje. Trochu se stydím, jsem taky Češka.

Hutka nespí. Zpívá. Je taky Čech. Zpívám s ním. Hlasitě, ale chvějícím se hlasem. Otočí se ke mně a potěšeně zamrká. Usmíváme se na sebe a zpíváme. Mám k němu tak blízko, že mě jímá úzkost. Písnička za písničkou, hlas je jistější a jistější, venku se rozednívá.

Bylo to překrásné a bylo toho málo. Vyvedlo mě to z míry, třesou se mi ruce. Hutka přichází za mnou a dává mi kezetu, kterou vydal v Holandsku. Ale není čas o tom přemýšlet, musíme opustit sál, každá další hodina zvyšuje cenu nájmu. Balíme se ve všeobecném zmatku a klopýtání. Hledáme své věci, házeme boty na záda.

Jdu za ním, chci mu poděkovat a rozloučit se. Najednou nevím, jak. Neodvážím se vztáhnout ruku tím trepným a lživým gestem vítajících se politiků. Vteřina zaváhání a líbíme se na ústa. Je v tom trochu tragiky a patosu. Možná se už nikdy neuvidíme. Jsme Češi a píše se rok 1988. Brenme se!!!

ZeZi

Pozn.red.: Tento příspěvek byl již před časem dán k dispozici jinému nezávislému časopisu.

Scházíme se denně na jejím představení
 My se jménem my bezejmenní
 Máme tak sotva na lístek k stání
 nahoru na bidýlko a tam čekáme
 až vyzpívá své vyznání, své vyznání, své vyznání
 Rozvlní oponu
 a nejednou je mezi námi nahá
 bez veliké reklamy
 jenom prostě Madam Praha, Madam Praha
 umí nás opít
 a umí zkazit náladu
 a jen to jak tam stojí
 s hlavou zvrácenou dozadu
 jen to nás rozpláče
 Madam Praha cuchta z předměstské pavlače
 žehlí zaprené prádlo
 ženská ve špínové zástěře
 myslí než na prachy
 myslí než na žrádlo
 táhni mě z očí řve
 a ukezuje na dveře chtěl by ji zabít
 ale když rozvlní oponu a vkročí na jeviště
 schováš nůž a nezabiješ
 možná snad a možná příště
 venku se stmívá
 ona zpívá
 hlasem vraha celá se rozzáří
 padneš jí k nohám
 něco tě studí na tváři
 jsi něžná a zlá šeptáš v tom pološeru
 něžná a zlá
 podívejte na něj na hajzla
 podívejte na něj na mizeru
 křičí a odkopne tě
 a hned se rozbere jako malá holka
 bere tě pod paží
 to nic to patří k jejímu číslu
 a šlus zevří ten krém
 a stáhni roletu
 kolem hlavního nádraží
 si tě vede k bufetu
 a tam jakoby nevinně škemrá
 o korunu a když jí dávěš
 tak to se zdráhá
 seš svině řekneš jí seš svině
 a ona odpoví ne
 ne já jsem Praha
 a nejsem ledajská
 jsem tvoje naděje řekne
 a přičísne si vlas
 táhne tě do průchodu
 a tam jen tak na stojáka
 užiješ trochu užiješ trošku
 její lásky její lásky její lásky
 Když otevřeš oči
 seš sám a bez naděje
 seš blbá a pitomá
 křičíš do tmy
 blbá a pitomá
 nic nic
 jenom se zavlní opona
 a kdosi se zasměje

Jaroslav Hutka

Kam sehnají slova
lidem v emigraci
Slova o domově
Smysl se jim ztrácí

Zůstat, jít či vzdát se
Otázky se řadí
Kůň zreněných dějin
Po obzoru pění

Do lásky, do žití
Politik se plete
Vše co k uchopení
Hrubou rukou hněte

Do písňě se vecpel
Okne cihlou zezdil
V politické louži
Lidskou duši smočil

Emigrací rozříz
Život na dva díly
Na dva díly mrtvé
Bez duše a síly

Strach, bolest s marnost
Na svou stranu pojel
V alianci s nimi
Naši duši rozřal

Trpělivost nemá
V nekonečnu kořen
Emigrace bolí
Co si s ní teď počnem

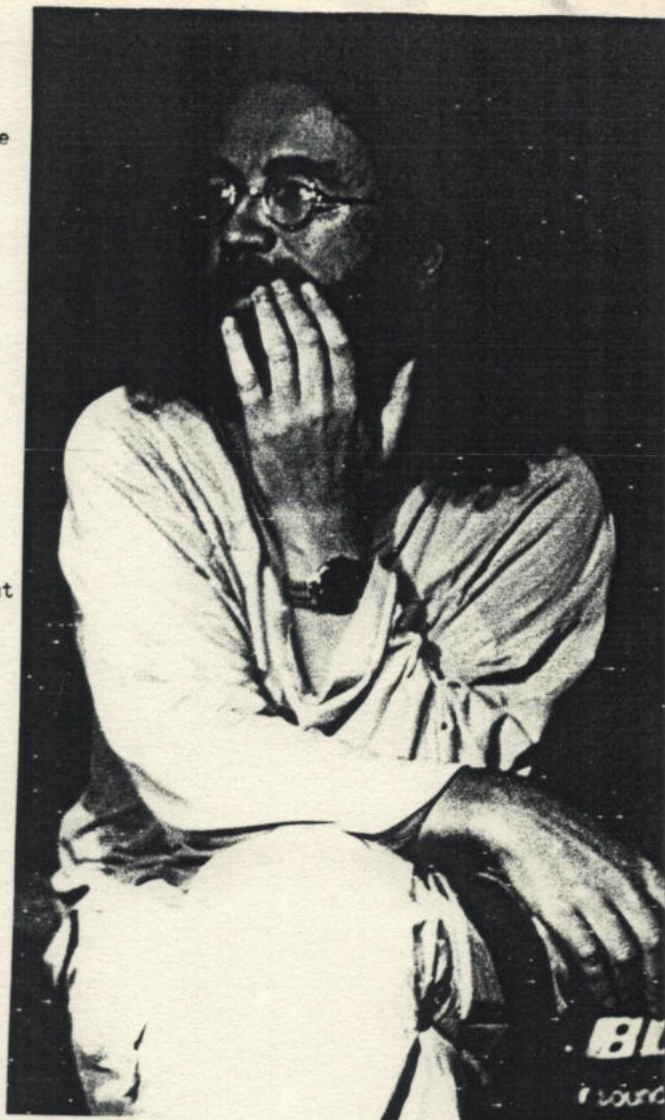
Musíme s ní spěvat
Semenem jí kropit
Mrtvé dítě denně
Nadějí pek kojit

Politik se směje
Na ovečky bludné
Které chtějí válčit
Zbreně nemej žádne

Rozpornost jim zbyle
Jako pastva denní
Zbloudilost co nezná
Žádne přemostění

Šhycení do pasti
Neschopní se smluvit
Chřednou bezdomovci
Leční sebe zredit

Politik se směje
S potěchou se dívá
Vítř stopv v překu
Svým tělem přikrývá

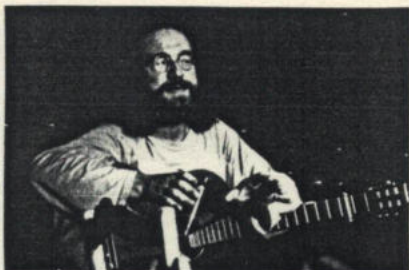

Kam sehnají slova
Lidem v emigraci
Slova o domově
Smysl se jim ztrácí

Zůstat, jít či vzdát se
Otázky se řadí
Kůň zreněných dějin
Po obzoru pění

Pozn: oba texty jsou přepsány z magnetofonového pásku

Zpěvák, autor písní, upravovatel lidové poezie, autor tvorby pro děti. Po nedokončených studiích na střední umělecko-průmyslové škole v Preze se od roku 1966 věnoval zpívání a skládání písňových textů. Je zakladatelem skupiny Šafrán / Z. Homolová, P. Lutka, V. Třešňák, V. Veit D. Voňková, V. Merta / . R. 1977 byl obviněn z nedovoleného podnikání a postupně mu byla znemožněna jakákoli veřejná činnost. V říjnu 1978

se vystřehoval do Holandska. Popularitu jeho koncertů / sám se doprovází na kytaru / potvrdila řada cen za interpretaci i tvorbu. Také v zahraničí pořádá koncerty.

První koncert uspořádal v roce 1967, tehdy rovněž začínal publikovat písňové texty a verše pro děti v časopisech Melodie, Zítřek, Mladý svět, Meteřidouška aj. Spolupracoval s rozhlasem. Kromě pěti malých desek natočil dvě LP-desky upravených lidových písní Stůž břízo zelená / 1975 / a Vendrovali hudeci / 1976 /. Ve Švédsku / vydavatelství Šafrán / vyšly desky Pravděpodobné vzdálenosti / 1979 / a Minulost mává ním / 1979 /. V témže vydavatelství, na jehož zřízení měl Hutka podíl, vyšla deska Zakázaní zpěváci druhé kultury / M. Kubišové, J. Hutka, V. Třešňák, S. Kerásek, V. Veit, Ch. Soukup, 1979 /. Hutka je též autorem veršovaných textů k lepoprelům Strýček měšiček, tete hvězdička / 1976 / a Rybník Trojník / 1977/.

B i b l i o g r a f i e: Šest ztracených... / titul podle první básně svazku veršů označených pouze jménem autora, 1969 /, ineditně vyšly prózy Dvorky / 1976 /, Plechovka / 1978 /, básnická sbírka Klíč pluku / 1978 /, fejetony Utkání se skálou č. 1 aneb Konec desáté sezóny v hotelu CPZ / 1977 /, Fejetony, Rozhovor / 1978 /, a Texty z let 1967 - 1977 s fotodokumentací, 1978.

V Holandsku vydal několik kazet / např. Novinové sloupky, 1987 /. V současnosti se stěhuje z Rotterdamu do Kolína nad Rýnem, připravuje koncertní turné kolem světa a k vydání sbírku fejetonů s názvem Požár v bazaru.

VLASTIMIL TŘEŠŇÁK / 26.4. 1950 Praha /

Autor a interpret písní, prozaik a scénárista, fotograf. Vychován u otcových rodičů v Karlíně. Po absolvování základního vzdělání vystřídal řadu zaměstnání, vesměs pomocné práce / na hřbitově, u divadla, v pivovaru, u filmů aj./ . Od roku 1968 svobodné povolání. V roce 1974 byla zrušena jeho registratura u Pražského kulturního střediska. Pracoval jako pomocný dělník a hlídač. Člen skupiny Šafrán. Debutoval v roce 1969 v časopise Petr a Lucie / povídky, texty /, publikoval ve studentských časopisech, neoficiálních sbornících aj. Gremofonovou desku s jeho písněmi postihl zákeř distributorce. Ve Švédsku vyšly desky Zeměměřič a Koši-nor. V roce 1982 emigroval do Švédska.

B i b l i o g r a f i e: ineditně prózy "...a ostružinou pobíd koně" / 1970 /, Plané neřtovice / 1970 /, Hotel Netotata / 1972 /, Dosaďte si "S" místo "V" / 1973 /, Ústav Všemohoucí / 1975 /, Prokarolas / 1977 /, Pádo!! / 1977 /, Jeden den, který otřásl mnou / 1978 /, Jak to vidím já / 1979 / a Texty 69-77 / 1977 /.

V letošním roce se řada našich spoluobčanů pokusila založit Masarykovu společnost. Jedním z členů přípravného výboru v Brně je brněnský lingvista, bývalý děkan filozofické fakulty a prorektor UJEP, prof. PhDr. Milan Jelínek, CSc. V souvislosti s výročí založení republiky a útokem tisku proti Masarykově společnosti jsme mu položili několik otázek.

- Z jakého podnětu vznikl přípravný výbor Masarykovy společnosti a jakou činnost chtěla společnost vyvíjet ?

I když se poúnorový režim snažil vymazat Tomáše Garrigua Masaryka nejen z našich dějin politických, ale i z dějin naší filozofie a sociologie, alespoň starší generace na tuto osobnost světového významu nezapomínaly. Zůstávaly u nich v živé paměti vzpomínky na demokratické principy, podle nichž byla organizována první republika, a vysoce se při tom hodnotila úloha T.G. Masaryka. Ani národnostní a sociální konflikty v první republice nemohly Masaryka od jeho demokratických zásad odvést. Tak si Československo nakonec jako jediný stát uhájilo pozici demokratické republiky mezi středoevropskými diktaturami a polodiktaturami. Přitom Masaryk, muž s obrovskou vědeckou a politickou autoritou, byl ctěn nejen jako vůdce osvobozovacího zápasu za první světové války (byl mu v r. 1935 přiznán čestný titul Prezident Osvoboditel), ale i jako garant československé demokracie.

Výsledkem jednostrannosti komunistických ideologů bylo nejprve zkeslení Masarykových politických postojů a činů; začalo to vlastně už u marxizujícího historika Zd. Nejedlého, který věnoval Masarykovi pětisvazkový spis (v letech 1930-1937). V období 1945 až únor 1948, kdy si náš stát zachovával alespoň částečně demokratický charakter, probíhal spor o politický význam Masarykův, v němž proti sobě stáli na jedné straně národní socialisté a sociální demokraté, na druhé straně komunisté. Jedni považovali Masaryka takřka za symbol demokracie, druhí ho obviňovali z toho, že vtiskl republice "buržoazní charakter". Ale i Masarykovi odpůrci uznávali jeho zásluhu na poli vědeckém i politickém. Masarykovy spisy byly znovu vydávány, jeho díla byla přístupná ve veřejných knihovnách, o Masarykovi se hojně psalo a přednášelo, Masarykovy sochy zdobily naše obce, ba na četných místech k nim přibývaly další pomníky, rostl také počet místních názvů s Masarykovým jménem atd.

Po únorových událostech 1948 se situace rychle změnila. Ideologický monopol KSČ vnutil našim občanům jednostranný záporný obraz předválečné republiky, mluvilo se a psalo jen o jejích sociálních nedostacích a zamlčoval se její demokratický charakter. Z Masaryka se stal reakční politik, který "dal střilet do dělníků" (jakoby prezident měl k tomu pravomoc!). Po starém českém způsobu se začaly strhávat Masarykovy pomníky, odstraňovat názvy ulic, náměstí a čtvrtí s jeho jménem, jeho spisy byly vyřazeny z veřejných knihoven, obhájci Masarykových vědeckých prací byli vystaveni represím atd. Smyslem celého tažení bylo vymazat předválečnou demokratickou republiku a její politické představitele z povědomí národa. Léta 1965-1969, kdy došlo ke značnému ideologickému uvolnění, přinesla sice řadu prací, které alespoň zčásti opravovaly zkeslený obraz první republiky, ale od r. 1970 oficiální ideologie zase navazovala na negativistické postoje padesátých let, v některých případech je dokonce dále vyhrcovala.

Ideologický "brain washing" sedmdesátých let se neprosadil, naopak se zdá, že vyburcoval společnost k obraně. Polopравdy a nepravdy narazily nejen na povědomí starších generací, ale podnítily i početné skupiny mládeže k hledání uspokojivých odpovědí na mnohé otázky současnosti i minulosti. Část oficiálních ideologů si uvědomila, že nelze pokračovat ve hrubém zkeslování české a slovenské historie a že vymazávání celých úseků československých dějin nevede k cíli. A tak se asi před dvěma lety začaly nově hodnotit události, které vedly ke vzniku první republiky, a "buržoazní" republika se začaly přiznávat určité kvality (skoro senzací vyvolaly práce Jana Galandauera). Po dlouhé době mohli naši občané číst o osvobozovacích činech Masarykových, Benešových, Štefáníkových, Kramářových, Rašínových aj. a dovídali se o československé parlamentní demokracii mezi oběma válkami. Neobešlo se to sice bez polovičatosti a jednostrannosti, ale znamenalo to vítězství občanských iniciativ nad oficiální propagandou sedmdesátých let.

Považoval jsem za nutné říci několik slov o obecné situaci, do které se umísťuje pokus o založení Masarykovy společnosti. Jinak ovšem bezprostřední podnět k iniciativě dal projev filozofa Ladislava Hejdvánka nad Masarykovým hrobem v září 1967, kdy uplynulo 50 let od Masarykovy smrti. Hejdvánek tam vyslovil přání, aby Masarykova společnost, která byla založena po Masarykově smrti,

obnovila svou činnost. Několik brněnských znalců Masarykova díla se této myšlenky chopilo. Patřil k nim historik Jaroslav Mezník, evangelický farář Jan Šimsa, advokát Dušan Slávik, býv. brněnský starosta Josef Podsedník a jiní. I já jsem se začal ve věci angažovat, a to z několika důvodů: znám dost důkladně Masarykovo vědecké dílo a vysoce si jej cením; stotožňuji se s Masarykovými principy demokratického uspořádání společnosti; dotkl se mne jako občana hanobení Masarykovy politické činnosti a jeho vymazávání z našich politických i kulturních dějin; a konečně jsem byl jako prorektor brněnské univerzity v r. 1968 iniciátorem akce, aby se univerzita vrátila ke jménu Masarykova univerzita aj.

V lednu 1988 jsme vypracovali návrh stanov Masarykovy společnosti a navázali jsme styk s pražskou iniciativní skupinou, která si stanovila stejné cíle. Do této skupiny patřili znalci a ctitelé Masarykova díla Jiří Doležal, Josef Hanzal, František Kopecký, Karel Kučera, prof. Milan Machovec, Dalibor Plichta, Vladimír Šalda, Vladimír Tvrz aj. Činnosti se účastnila i Masarykova vnučka Anna Masaryková a dcera básníka Jaroslava Seiferta Jana Seifertová. Zpočátku se na přípravné práci podílel i Emanuel Mandler a jeho přátelé, ale ti se později rozhodli pro založení samostatného Masarykova sdružení.

V únoru 1988 byl vytvořen celonárodní přípravný výbor MS, jehož členy se za Erno stali D. Slávik a M. Jelínek. Do čela výboru byl zvolen historik K. Kučera, funkcí místopředsedů byli pověřeni D. Slávik a J. Seifertová, tajemnické funkce převzal Vl. Tvrz. Byl vypracován organizační řád MS a stanoven obecný program činnosti. Podle něho má MS pečovat o hlubší poznání osobnosti a díla T. G. Masaryka pořádáním diskusí, seminářů a konferencí, podněcováním a koordinováním příslušné vědecké práce, podporou při vydávání publikací, dokumentační činnosti a pracemi bibliografickými. Společnost si klade za svůj úkol i činnost popularizační: má pořádat pro širší veřejnost přednášky a diskuse, dávat podnět ke vzpomínkovým akcím, pořádat zájezdy na místa, která jsou v nějakém vztahu k Masarykovi, usilovat o vydávání populárnější zaměřeného bulletinu a o edice přístupné pro širší veřejnost. Podle organizačního řádu by se měly vytvářet místní odbočky MS a k zajištění různých činností odborné sekce. Důkladně vypracovaný organizační řád, jehož formulování se účastnilo několik právníků, byl zaslán ministerstvu vnitra a životního prostředí ČSR.

● Jak probíhalo jednání o uznání Společnosti ?

Domnívali jsme se, že náš stát, který se rozhodl provést přestavbu ekonomiky a v jistém míře i politického systému, uvítá iniciativu občanů směřující k napravení omylů minulosti. Chtěli jsme podáním žádosti o povolení MS stát důsledně na legálních pozicích. Nežádali jsme od státu finanční prostředky ani jiné materiální zajištění, veškerou činnost jsme chtěli provádět vlastními silami. Neměli jsme v úmyslu vystupovat proti státu, nýbrž naopak nutný demokratizační proces naší společnosti podporovat. Ale dne 11. 7. 1988 nám ministerstvo vnitra sdělilo, že ustavení MS podle zákona č. 68/1951 Sb. nepovoluje (cituje se zde ještě vyhláška ministerstva vnitra č. 320/1951 ÚI). Člověku se vtírá myšlenka: Jak to, že stát ponechává v platnosti zákony a vyhlášky z počátku padesátých let, tj. právní normy, které otevřely cestu pro hrubé porušování zákonosti v tehdejších obdobích i později ?

Poslechněme si však, jak ministerstvo konkrétně zdůvodňuje zamítnutí občanské iniciativy: Z žádosti "nevyplyvají žádné skutečnosti nasvědčující splnění požadavku § 1 zák. č. 68/1951 Sb., podle něhož má "sdružování v dobrovolných organizacích" sloužit "k uplatnění demokratických práv, a tím k upevnování našeho zřízení a k podpoře úsilí o výstavbu socialismu". Potřebuje to komentář? Další argument proti MS: Je zbytečná, protože "již existují instituce a vědecké ústavy", které se bádáním o Masarykovi zabývají "komplexně a interdisciplinárně". Argument (který ministerstvu přihráli asi někdo z ČSAV) neobstojí ze tří důvodů: 1/ MS vymezila svou činnost jinak než "instituce a vědecké ústavy". 2/ Proč by nemohly vedle sebe existovat dvě instituce s podobným programem, nestojí-li to stát ani korunu? 3/ "Již existující instituce a vědecké ústavy" se v podstatě bádáním o Masarykovi nezabývaly. Ministerstvo pak ještě poznamenává: "Utváření samostatných společností ke studiu života a díla jednotlivých osobností nepovažujeme za účelné." Proč by se měly takto omezovat občanské iniciativy? Ostatně existuje několik společností a spolků, které se věnují výzkumu a popularizaci jednotlivých osobností (např. Společnost Leoše Janáčka, Antonína Dvořáka, Bohuslava Martinů, bratří Čapků aj.). Koruna byla pak argumentací proti MS nasazena tyrzením, že její "stanovy neobsahují záruky dodržování právních předpisů" v "oblasti zahraničních styků (vzhledem k nařízení vlády č. 31/1951 Sb. o styku státních úřadů a jejich orgánů s úřady a orgány cizích států)". Jaképak záruky by měla MS sít dát, aby bylo ministerstvo v budoucnosti uspokojeno ?

Proti rozhodnutí ministerstva podal přípravný výbor MS dne 24. 7. 1988 rozklad, v němž zaujal stanovisko k tvrzení o nepotřebnosti MS, domnělým nedostatkům v jejích stanovách, k otázce zahraničních styků a zejména k argumentu, že by realizace MS nebyla ve shodě se zájmy našeho státu. Členové přípravného výboru upozornili na "zkušenost z dějin vědeckého výzkumu", "že odborná práce nemohla nikdy trvale zůstat monopolní doménou úzkého kruhu institucionálního bádání, příliš závislého na variabilních proměnách veřejné moci". Pokud jde o zákon č. 68/1951 Sb., je přípravný výbor přesvědčen o tom, že ani zákonodárce z r. 1951 "neměl a nemohl mít v úmyslu zneemožnit uplatňování demokratických práv, mezi něž nesporně, vedle práva na nejrůznější činnosti zájmové, patří i právo na činnost kulturní, a tedy i na studium a propagaci díla našich význačných osobností".

Ministr vnitra dne 12. října 1988 zamítnutí MS potvrdil a konstatoval, že "rozhodnutí ... bylo vydáno v souladu se zákonem" a že "úvaha, k níž ministerstvo ... v souladu se zákonem dospělo, je podpořena i souhlasným vyjádřením všech dotázaných ústředních orgánů". K čemu tahle argumentace, když zde od samého počátku nebyla vůle MS povolít? Protože však odpověď ministerstva má závažné právní závady, požádá přípravný výbor o nové přezkoumání celé záležitosti.

● V Brně byla provedena podpisová akce na podporu vrácení prvorepublikového názvu třída Masarykova třídě Vítězství. Jak byla tato akce občany přijata a jaký měla výsledek? Jak proběhlo jednání členů přípravného výboru MS na MěNV?

Třída Vítězství má v Brně exponovanou polohu, a proto byl její název snad nejčastěji měněn (14.-18. stol. Sedlářská a Židovská, 1836, resp. 1867 Ferdinandova, 1918 Masarykova, 1939 Göringova, 1945 znovu Masarykova, 1955 třída Vítězství, 1968 opět Masarykova, 1970 zase třída Vítězství). Protože si Brno po jeho počestění od začátku prvé republiky zvyklo na název třída Masarykova, protože se tento název užívá přes oficiální vymazání Masarykova jména dodnes (i od mladých lidí slyšíme často název Masaryčka) a protože nevidíme důvody, proč bylo třeba jméno Masarykovo odstranit z názvu třídy, rozhodli jsme se podniknout podpisovou akci pro návrat k názvu třída Masarykova. Mohli jsme se ovšem obrátit jen na malou část brněnských občanů, na větší akci naše síly nestačily. U velké většiny dotázaných jsme se setkali s pochopením a řada občanů se sama ujala dalšího šíření akce. Jen výjimečně některý dotázaný odmítl, a to pbyčejně s vyluvou, že to nepovažuje za důležité a že by bylo třeba měnit jiné věci v naší společnosti. Celkem petici podepsalo 953 občanů z Brna a 52 občanů mimobrněnských, všichni uvedli vedle svého jména i adresy.

Dne 20. října jsme nesli - D. Slávik, herec Fr. Derfler a já - archy s podpisy na MěNV. Přijal nás vedoucí oddělení vnitřních věcí dr. Al. Rhyňt za přítomnosti archíváře dr. Fr. Zřídka veselého. Vysvětlili jsme smysl podpisové akce, zdůraznili význam Masarykovy osobnosti a žádali národní výbor, aby vyhovl vůli občanů. Dr. Rhyňt nás upozornil na složité procedury při pojmenovávání ulic a ubezpečil nás, že se návrh podepsaných brněnských občanů vezme v úvahu při jednání brněnské místopisné komise. Z diskuse vyplynulo, že poslední slovo nemá MěNV, ale městský sekretariát KSČ. Doporučili jsme, aby MěNV jednal samostatněji a iniciativněji, ale bylo nám jasné, že MěNV zaujme vyčkávací stanovisko. Na závěr jsme byli ujištěni, že se podpisové archy nedostanou do rukou jiné instituce než místopisnékomise.

● V Rovnosti z 27. 10. 1988 byl otištěn útok na Masarykovu společnost (značka ot).

Jaké stanovisko zaujímají brněnští členové Masarykovy společnosti k tomuto článku?

Je to špatný článek, divím se, že deník s takovými dobrými novinářskými tradicemi, jako je Rovnost, poskytl autorovi prostor pro publikování polopravd a nepravd. Píše-li novinář o něčem správu nebo kritizuje-li něco, měl by se seznámit nejprve s fakty. A to ponechávám stranou špatnou stylistickou stránku článku. Záměrné tematické skoky jsou zde přímo školským příkladem demagogického postupu. Domníval jsem se, že texty podobného druhu po zlych zkušenostech 50. let nemají do našeho tisku přistup. Zmýlil jsem se. Ale buďme velkorysí a přiznejme autorovi alespoň nějaké zásluhy. Zaprvé sdělil širší veřejnosti, že existuje "skupinka osob z Prahy a Brna", která založila Masarykovu společnost, a že "program společnosti je populární". Dík za to. Zadruhé přecejzen vzdal hold Masarykovi "za jeho zásluhy v protitrakouském odboji a na vzniku samostatného Československa". Před několika lety by to autor článku neudělal. A zatřetí připomněl starostu města Brna z let 1946-1948 Josefa Podsedníka, i když k jeho jménu připojil samé záporné přívlastky. Podsedník byl z dějin našeho města vymazán. A tak bilance článku není pro napačené tak záporná, jak by se zdálo.

A závěrem obecná otázka: Je možné vybědnout z krize naší společnosti, bude-li jakákoli iniciativa, pokud k ní nedají pokyn mocenské orgány, utloukána způsobem, jak se to děje s Masarykovou společností?

připravili - Jiří Voráč & Martin Pavelka -

V zajetí ČerModBílu
No a...?

Červenářez
od modrátků
bíláhev nám
otvívá

v barvách pasti
strupitomy
mlhák oči
zastírá

Z mlhy troubí
hlásnetvoří
slibolavý
pohodokvas

Hurány už
ne tak silně
oPatrně
slyšíme zas

Všeptávají
slepčůmlíky
že jsou lepší
nežli pít

Do hlavýheň
nerozdmýchá
kdo už jednou
zKlamal kLid

rePOLUCE
hřeší za nás
celostádní
problemcy

slepotápe
skutečnosti
míjí se se
spojenci

Láheverem
nešlo páčit
z masystému
poslušnost

STÁTU QUO však
stačí zcela
strachorobná
jhostejnost

Sám si sobě
je již každý
předevládce
normocným

ZVYKopaná
jáma jiným
doupětem zas
honosným

Bledší nás
prázdna slova
Slepěníme
pouze doma

či hodněkde
daleko
kde stesk vaří
na měkko

NO A...možná
umět věřit
vyplácí se
víc než plínky

Možnávyky
na přibližNos
vytváhřejší
podpodmínky

k širokému
rozvinutí
všeklidové
NO-A-LÍCE

by se mohlo
uchovatí
klidu s ledem
ještě více

UCHOvánek
vyposlouchá
jak se kašle
a jak pyšní

Kdo se diví
víc než jiní
nazývá se
opozitník

kterého je
potřebafnout
očerničit
vymazatknout

nikdy už se
k němu neznat
navždy mučit
ŠACH - PAT hrou

ignorovnat
vybočeních
vyděračů
citových

NO-A-JÁLNOST
přišíje všem
lhostejnokroj
klidový

Slabohatí
odvážnouzi
nikdykoliv
nepoznají

Neměnností
vyčkávášně
svou hlaSYTOST
zlobně hájí

Zvůledem nás
podchlaZují
z bot i vůle
pokročit

Svědomyš přec
do rtů hryže
Srdce čerpá
z pravdy křik

Hody hody
s doprovody
pod zdmi hlušců
ztlučen hrách

Hlasy srdcí
nechápvouk
neumlčí
v mlčírnách

Chtějí domov
movitější
Chtějí LÁSKU
a ne HRU

Zaslepenis
znásilňuje
šíleníčí
DŮVĚRU

Pozděšení
z následků
může zničit
celý dům

může zničit
vlastní vlast
i když je to
zatím past

Zuzena Voráčová

DOBŘÁ VODA

Co by to bylo
kdyby to byl les

/ modrošedý dým už z dálky /
Nevidíme pro stromy
a jsme na to hrdí
Bojíme se bosou nohou
do naivních řečí
o svobodě pravdě a emigraci
Bojíme se být dospělí
Zvracíme strachy
a jíme na to prášky
Nacházíme poslepu
mezi prsty popela
poslední řežavý uhlík
Foukáme si na dušičky
a třesou se nám ruce

Co by to bylo
kdybychom to byli my

/ nevědomost hříchu nečiní /
Bezinkové víno svažené
s alpou a skořicí
Dlužíme rodičům
nadějí a víru
a státu porodné
Čteme dobré básníky
Píšeme špatné básně
Prsty žlutými od cigaret
Nehty okousanými do krve
hrajeme na kytary
Kýváme se do rytmu
patosu a sentimentu
smích na krajíčku

Co by to bylo
kdyby to byla cesta

/ věčně na půl /
Ode zdi ke zdi
od spelniček k rakovině
od literatury k realitě
od privátu ke kuchyňskému dřezu
od milenců k manželům
od potratů k porodům
od výjimečnosti ke stádu
nenáviděnému
ale bezpečnému

Co by to bylo
kdyby to byl život

D Ě D I C T V Í O T C Ō
ekologický seriál - II. část

V I. části našeho seriálu jsme se seznámili s vývojem kvality životního prostředí /dále ŽP/ v Československu a s jeho negativními důsledky ve všech oblastech a rovinách společenského života. Dozvěděli jsme se také, že vedle přírodních faktorů ovlivňují kvalitu ŽP faktory antropogenní, neboli ty, které souvisejí s činností člověka. Rozdělili jsme si je na faktory vnější, jež jsou dány procesy lokalizovanými mimo naše území, a faktory vnitřní, za které si "můžeme sami". Obě kategorie faktorů ovlivňují ŽP buď přímo, /např. emisemi odpadů/, nebo nepřímo, třeba působením na činnosti produkující tyto odpady. S tím souvisí i další dělení vnitřních, tedy našich domácích, faktorů na tzv. primární - bezprostředně působící na ŽP, sekundární faktory, které působí zprostředkovaně a s určitým zpožděním /jsou to např. výsledky činnosti našeho systému řízení společenského reprodukčního procesu a vlastně celé struktury čs. ekonomiky atd./ a nakonec na terciární faktory, jež mají vliv na všechny zbývající faktory a jakoby neviditelně vyrůstají z nejhlubších souvislostí procesů ve společnosti. Terciární faktory jsme poměrně podrobně probrali již v minulé části. Nyní bude nutno se zabývat ostatními faktory, abychom si rozšířili a zároveň zpřesnili představy o nebezpečnostech a problémech skrývajících se v dědictví, jež nelze odmítnout, jako nelze odmítnout vlastní budoucnost, neboť jaká bude, to začíná záležet již i na nás. Tedy k věci: pro nedostatek místa se jen stručně zmíníme o vnějších faktorech, načež se hlavní náplní této části stanou vnitřní primární faktory, jimi způsobené problémy a možné cesty k nápravě.

Vnější antropogenní faktory - do této kategorie patří zejména dálkový přenos škodlivin na naše území /"import"/. Tento faktor ovlivňuje především kvalitu ovzduší. Celkové údaje o mezistátním transportu škodlivin nejsou k dispozici, z materiálů týkajících se středoevropského regionu však vyplývá, že Československo má v těchto bilancích "aktivní saldo", je tedy významným "exportérem" škodlivin.

Kvalita vody a půdy u nás je vnějšími faktory ovlivňována především nepřímo, prostřednictvím imisí a atmosférických depozic. Výjimkou jsou škodliviny přinášející na naše území Dunajem a Pulkavou. Avšak díky své geografické poloze Československo negativně ovlivňuje kvalitu většiny vodních toků odtékajících z našeho území. Je téměř čistým "exportérem" škodlivin transportovaných vodou.

Lze tedy konstatovat, že dálkový přenos škodlivin sice zatěžuje ŽP v Československu velmi podstatně, přinejmenším stejný objem škodlivin však "exportujeme" takže v celostátním měřítku je vliv tohoto faktoru zhruba neutrální. Lokálně ovšem způsobují přenosy z jiných států značné škody.

Vnější, mezinárodní faktory tedy nemají rozhodující podíl na dosavadním negativním vývoji ŽP na našem území. Vliv těchto faktorů se bude pravděpodobně měnit zejména v souvislosti s omezením emisí v NSR a výstavbou nových elektrárn spalujících nekvalitní uhlí na území PLR a NDR v blízkosti našich hranic. Podstatný význam může mít také vhodné využívání exponenciálně rostoucího světového fondu poznatků a zkušeností z oblasti ekologie člověka /tento fond je však zatím využíván jen zcela nedostatečně/ a široké zapojení do právě probíhajícího procesu mezinárodní spolupráce v dané oblasti. Československo může budoucí vývoj vnějších faktorů ovlivňovat pouze nepřímo, především formou mezinárodního jednání směřujícího ke snížení přenosu škodlivin na naše území. Naše pozice i úspěch jednání ovšem do značné míry závisí na tom, jak budeme schopni omezovat emise škodlivin do ovzduší i vodních toků a zlepšovat ekologické vlastnosti našich výrobků.

Vnitřní antropogenní faktory - primární faktory: vztah národohospodářských komplexů k životnímu prostředí - na destrukci ŽP se bezprostředně podílejí prakticky všechny národohospodářské komplexy, a to především těmito formami: a/ rozsahem a způsobem šerpání obnovitelných a neobnovitelných zdrojů /včetně energie/ a způsobem hospodaření v krajině, b/ množství a složením zpracovávaných surovin a energie i produkovaných a využitých odpadů /včetně tepla/, případně také způsobem jejich využívání nebo

- ukládání,
- c/ výrobními i spotřebními technologiemi, stavem výrobní základny a technologickou kázní,
- d/ kvalitou pracovního prostředí ve výrobních i nevýrobních prostorách,
- e/ ekologickými parametry výrobků při užívání nebo spotřebě /vzduch, hluk, vibrace ap./ a mírou jejich recyklizace po dožití,
- f/ mírou využití druhotných surovin, včetně obalů.

Následuje stručná charakteristika ekologických problémů jednotlivých národně hospodářských komplexů a možné cesty jejich řešení:

Palivoenergetický komplex - ekologické problémy:

- zábor půdy při těžbě uhlí a ukládání skrývky a odvalů, nedostatečná rekultivace,
- znehodnocování surovin obsažených v nadloží i podloží hnědého uhlí,
- vysoká energetická náročnost těžby a energetického využívání uhlí,
- nepříznivé pracovní prostředí, zejména v hlubinných dolech,
- plynné, kondenzovatelné i tuhé emise klasických elektráren, tepláren i malých ohnišť /zejména SO₂, NO_x, CO₂, popílek/,
- ukládání škváry a popílku z klasických elektráren, zábor půdy a sekundární prašnost, kontaminace povrchových i spodních vod,
- vysoká spotřeba chladicí vody, nedostatečné využívání odpadního tepla klasických a zejména jaderných elektráren,
- riziko uniku radioaktivních látek při provozu jaderných elektráren /JE/ nebo během přepravy a skladování vyhořelého paliva /např. při havárii/, nemožnost uzavřít palivový cyklus JE na našem území,
- nedeřešené problémy s demontáží nebo alespoň bezpečnou konzervací JE po jejich dožití,
- zatopení chráněných přírodních území údolními vodními nádržemi, zábor půdy a narušení hydrologického režimu krajiny vodními elektrárnami budovanými v nížinách /např. Gabčíkovo-Nagymaros/.

cesty řešení:

- zvýšení dovozu zemního plynu a jeho přednostní užívání pro technologické procesy a pro plynofikaci velkých měst a míst s vysokou koncentrací obyvatelstva v inverzních polohách,
- robotizace a automatizace zdraví škodlivých prací v uhelných dolech,
- využívání popílku a škváry ve stavebnictví /zejména pro výrobu stavebních hmot a zásypů/ nebo alespoň utěsnění deponií,
- systematické využívání nebo selektivní ukládání surovin obsažených v nadloží hnědého uhlí, důsledná rekultivace krajiny,
- komplexní využívání uhlí jako chemické a energetické suroviny, zejména cestou jeho zplyňování /např. prostřednictvím integrovaného paroplynového cyklu/,
- optimalizace podílu elektrické energie na celkových energetických vstupech zaměřená na minimalizaci ztrát způsobených transformacemi různých forem energie,
- systematické využívání odpadního tepla klasických i jaderných elektráren, komplexní využití nízkopotenciálního tepla a rozvoj dálkového přenosu tepla,
- detoxikace spalin v elektrárnách a teplárnách zaměřená přednostně na zachycování oxidů dusíku a síry a na výrobu stavebních materiálů, hnojiv, kyseliny sírové a jiných chemikálií,
- podstatné zkvalitnění systému řízení provozu jaderných i klasických elektráren zaměřené na zvýšení jejich účinnosti a bezpečnosti,
- příprava a zavádění nových horizontálně integrovaných technologických procesů /např. integrování energetických a chemických procesů systémem ADAM-EVA/,
- spoluúčast při hledání nových jaderných technologií, zejména množivých a vysokoteplotních reaktorů a jaderné fuze,
- výzkum a aplikace supravodivosti za relativně vysokých teplot umožňující mj. podstatné zvýšení účinnosti přenosu, transformací a využívání energie,
- rozvoj energetiky na bázi vodíku, získávaného elektrolýzou vody energií vyráběnou JE v době týdenních a denních minim odběru /jako ekologicky vhodnější alternativa přečerpávacích vodních elektráren/, později enzymatickou fotolýzou vody,
- ušlechtlé využívání netradičních /především místních/ energetických zdrojů spojené s systematickou dekoncentrací energetického systému.

Zemědělsko-potravinářský komplex - ekologické problémy:

- nedostatečné sladění produkčních cílů s přírodními podmínkami zemědělských oblastí, zejména příliš vysoký podíl orné půdy /téměř 55 % zemědělského půdního fondu/ a obilovin na úkor trvalých travních porostů,
- narušování ekologické stability krajiny odstraňováním rozptýlené zeleně, nevhodnými hospodářsko-technickými úpravami pozemků /nadměrným scelováním, jednostrannými melioračními zásahy vedoucími k odvodňování krajiny ap./, výstavbou zemědělských objektů a dopravních cest, přílišnou specializací zemědělské výroby a její koncentrací do obtížně zvládnutelných celků s vysokými dopravními náklady,
- vysoké ubytky zemědělků /zejména orné/ půdy, které - přes určité zpomalení v posledních letech - překračují podstatně evropský průměr, náhradní rekultivace vedoucí často k likvidaci posledních zbytků přirozených ekosystémů v krajině,
- používání nevhodných technologií a zemědělské techniky v rostlinné výrobě /s vysokým tlakem na půdu, což vede ke zhutňování půdy a narušování jejího povrchu a tím i k erozi/,
- příliš rozsáhlé a neracionální užívání chemikálií, především umělých hnojiv a balastními nebo toxickými látkami, biocidů a veterinárních přípravků, které decimuje půdní a jiné organismy, a tím snižuje přirozenou produkční schopnost půd a vnáší škodliviny do podzemních i povrchových vod a potravních řetězců, důsledkem je také zhoršování kvality zemědělských a potravinářských produktů,
- příliš velké koncentrace a specializace živočišné výroby a užívání nevhodných technologií, jejichž důsledkem jsou značné nároky na transport, centrální skladování a zpracování krmiv a produkce obtížně zvládnutelného množství kejdy s negativními vlivy na ekosystémy a především narušení - nebo dokonce přerušení - přirozeného koloběhu fosforu a jiných živin v přírodě, místo cyckického pohybu živin a organické hmoty tak dochází k lineárnímu pohybu vysoce náročnému na dodatečné energetické a materiálové vstupy a směřujícím ke znečišťování prostředí /např. eutrofizaci vod při nadbytku fosforu/,
- příliš velké ztráty zemědělských produktů v průběhu sklizně, přepravy, skladování a zpracování, které si vynucují neuměrné zvyšování primární zemědělské produkce /průměrná roční produkce obilovin ve výši téměř 900 kg na 1 obyvatele nám nestačí k dosažení soběstačnosti, kdežto v zemích EHS mají velké přebytky potravin i při poloviční /1/ produkci obilovin/,
- velký objem a vysoké bakteriální či chemické znečištění plyných, kapalných a tuhých odpadů potravinářského průmyslu, způsobené užíváním nevhodných technologií, zastaralých výrobních zařízení a nedodržováním technologické kázně.

cesty řešení:

- vytvoření /resp. rekonstrukce/ kostry ekologické stability krajiny, spojené se zvýšením rozlohy trvalých travních porostů a přísnou racionalizací melioračních zásahů,
- používání ekologicky šetrnější mechanizační a dopravní techniky v zemědělství /s menším tlakem na půdu, s nižšími energetickými nároky ap./,
- šlechtění kulturních rostlin odolnějších vůči škůdcům /včetně genetického inženýrství/,
- zavedení racionálnějších kultivačních, sklizňových i zpracovatelských technologií /včetně biotechnologií/, umožňujících integrovanou výživu a ochranu rostlin minimalizující užívání chemikálií, obnovení cycklických kompenzačních vazeb rostlinné a živočišné výroby blízkých se uzavřeným koloběhem živin, organických látek a vody, a to především v rámci jednotlivých zemědělských podniků, racionálnější využití přirozených hnojiv /včetně jejich zpracování při výrobě bioplynu pro energetické a jiné účely/, rozvoj metod fixace atmosférického dusíku kulturními rostlinami /infikováním kořenových systémů nitrifikačními bakteriemi nebo změnou genomu rostlin/, užívání biologických metod boje proti škůdcům, aplikace kapalných umělých hnojiv s nízkým obsahem nežádoucích látek /např. kadmia/, přípravků na ochranu osiva neobsahujících rtuť, biocidů s minimálními nežádoucími účinky,
- optimalizace koncentrace a specializace zemědělské a potravinářské výroby /např. stájových kapacit, velikosti pozemků, výměny výrobních jednotek, kapacity mlékáren, pekáren ap./, která ve většině případů povede k vytvoření menších, relativně samostatných celků,
- důsledné čištění odpadních vod zemědělské a potravinářské výroby, a to především v decentralizovaných čistírnách,
- podstatné snížení ztrát v zemědělské a potravinářské výrobě a zvýšení kvality

jejich produktů, mj. lepší organizační práce, užíváním maloodpadových a čistých technologií /snížení mikrobiálního znečištění/, umožňujících vyloučení pasterizace, a důslednější nezávislou kontrolou,

- snížení podílu nevratných obalů zemědělských potřeb a potravinářských výrobků.

Strojírensko-metalurgický komplex - ekologické problémy:

- vysoká energetická a surovinová náročnost výroby a nízký stupeň zhodnocení vstupních surovin,
- plynné, kapalně a tuhé odpady, včetně odpadů vysoce toxických /např. z kalíren, galvanizoven apod./,
- zdroj hluku, vibrací a odpadního tepla,
- nevhodné pracovní prostředí v některých hutních provozech, slévárnách, kovárnách, lisovnách, kalírnách ap.,
- produkce výrobků narušujících při provozu nebo skladování po dožití ŽP.

cesty řešení:

- systematické využívání odpadního tepla, dokonalejší recyklizace surovin /např. slévarenských písků/, odpadu /loužence, kalu, strusky ap./ a vody,
- zavádění mimopecní rafinace oceli a plynulého odlévání snižujícího produkci SO₂ o 40 % a prachu o 50 % při podstatném snížení energetických vstupů,
- zavádění suchého chlazení koksu, které umožňuje snížit emise SO₂ o 75 %, prachu o 30 % a využít odpadní teplo pro energetické účely,
- lepší využití železného šrotu i odpadu barevných kovů,
- mechanizace, robotizace a automatizace zdraví škodlivých prací,
- ekologizace parametrů strojírenských výrobků /zvýšení jejich spolehlivosti a životnosti, snížení exhalací, hluku, vibrací, elektromagnetického a ionizačního záření ap./ a respektování životních cyklů výrobků, včetně jejich recyklizace po skončení životnosti ap.,
- důsledné čištění odpadních vod a plynů /zejména fenolových a čpavkových vod/,
- výroba zařízení pro maloodpadové a recyklační technologie a výroba účinných odlučovačů, čistíren odpadních vod a dalších zařízení pro potřeby čs. ekonomiky i pro export,
- výroba měřicích zařízení umožňujících monitorování vývoje kvality ŽP /včetně automatizovaných měřicích systémů/.

Komplex chemického a spotřebního průmyslu - ekologické problémy:

- plynné, kapalně a tuhé odpady, vč. odpadů vysoce toxických, teratogenních, mutagenních a kancerogenních,
- nevhodné prostředí v některých chemických provozech,
- produkce výrobků narušujících ŽP při provozu, spotřebě nebo skladování po skončení životnosti.

cesty řešení:

- systematické využívání odpadního tepla,
- rozvoj a využívání membránových technologií a biotechnologií a jiných metod, jež umožňují zavádění maloodpadových procesů s nízkými energetickými nároky a nižšími negativními vlivy na ŽP,
- ekologizace parametrů chemických výrobků /snížení toxicity, teratogenity, karcinogenity apod./ a respektování jejich životních cyklů, tj. recyklizace nebo biodegradace po dožití, např. výroba vodou ředitelných nátěrových hmot, bezazbestových třecích materiálů, nízkoolovnatého benzínu, plastů degradovatelných slunečním zářením nebo půdními mikroorganismy, detergentů s minimálním obsahem fosfátů,
- důsledné využívání tuhých odpadů a produktů čištění odpadních vod a plynů ve formě druhotných surovin, nebo jejich spalování /pokud možno s využitím vznikajícího tepla/, případně skládkováním, které umožní následné využití,
- produkce katalyzátorů, činidel a jiných výrobků potřebných pro maloodpadové a čistírenské technologie.

Komplex výroby stavebních hmot a stavebnictví - ekologické problémy:

- zábor nebo degradace půdy při těžbě surovin i při výstavbě,
- prašnost, hluk a vibrace při těžbě, výstavbě a údržbě staveb a jejich destrukci po dožití, nízká míra recyklizace surovin,
- špatné ekologické parametry staveb, špatné izolační vlastnosti, nízká kvalita obytného, sídelního a pracovního prostředí, nevhodné začlenění do krajiny, nedomyšlené možnosti údržby a recyklizace staveb po skončení doby jejich životnosti ap.,
- příliš velký objem řídní panelové výstavby a železobetonových staveb vůbec,
- ročně se tak v betonu prakticky nenávratně "utopí" asi 700 tis. tun oceli,

tj. 6 % její domácí spotřeby.

cesty řešení:

- racionalizace rozmístování staveb v území spojená s optimálním využíváním místních zdrojů nerostných surovin a dřeva, nenásilným zasazením do přirozených ekosystémů /vč. zabezpečení neškodného využívání nebo odvádění odpadů/ a péčí o zelen,
- projektové řešení staveb umožňující racionálnější využití půdy /zejména vícepodlažních objektů v průmyslu, zemědělství a nevýrobních odvětvích/,
- ekologicky šetrnější technologie těžby a přepravy surovin, výroby stavebních hmot /vč. využití odpadního tepla/ a vlastní výstavby,
- zlepšení ekologických parametrů staveb /vč. zlepšení kvality obytného a pracovního prostředí, snížení energetických ztrát při užívání ap./ v průběhu projektování i výstavby /dodržování technologické kázně/, podstatně rozsáhlejší užívání silikátů a dřeva,
- využití nových materiálů, zejména kompozitních,
- snížení vysoké rozestavěnosti a podstatné zkrácení doby výstavby, snížení prašnosti při výstavbě,
- širší využití druhotných surovin, včetně recyklizace stavebních odpadů a zbytků staveb po jejich dožití.

Lesnický a dřevozpracující komplex - ekologické problémy:

- ekologicky nešetrné technologie těžby a přibližování dřeva /včetně užívání nevhodných strojů a zařízení/ vedoucí ke vzniku rozsáhlých holin a tím i k narušení ekologické stability území /destrukci půdního krytu, vodní erozi a znečišťování povrchových vod splachy ap./,
- nedostatečná péče o lesy a jejich obnovu, ekologicky nevhodná skladba lesních porostů /monokultury, nevhodné sazenice, nedostatečně odolné vůči imisím a nepříznivým místním podmínkám/,
- přemnožení srnčí a jelení zvěře /na 2-3 násobek nejvyšších přípustných stavů/ motivované mysliveckými zájmy, a to na úkor kvality lesa i zdravotního stavu zvěře,
- neracionální využívání biocidů a průmyslových hnojiv v lesnictví,
- plynné, kapalně i tuhé odpady při zpracování dřeva /merkaptany a výluhy při výrobě celulozy a papíru, odpad pilařské výroby ap./,
- nedostatečné využívání dřevní suroviny.

cesty řešení:

- vyšší podíl recirkulace vody v dřevozpracujícím průmyslu, využívání odpadního tepla,
- dokonalejší využívání dřevní suroviny, sběrového papíru a dřeva jako druhotné suroviny /např. hydrolýzou nebo kompostováním/,
- užívání strojů a technologií méně narušujících prostředí /včetně účelného užívání lanovek, koní apod./, racionalizace melioračních zásahů,
- zajištění existence lesa na vhodných stanovištích při optimalizaci druhové skladby lesa /omezení monokultur/ a použití vhodného sadbového materiálu,
- redukce stavu srnčí a jelení zvěře v lesích,
- integrovaná ochrana rostlin minimalizující užívání chemikálií,
- šlechtění dřevin odolnějších vůči poškození imisemi, využívání tkáňových kultur prostřednictvím genetického inženýrství apod.

Bydlení, nevýrobní služby /vč. zdravotnictví/, kulturní, společenské, rekreační aktivity, cestovní ruch - ekologické problémy:

- extenzivní územní rozvoj měst a výstavba monofunkčních, špatně vybavených obytných souborů s enormními dopravními i energetickými nároky,
- neuspokojivá kvalita ovzduší v obytných, společenských a kulturních místnostech spojená především s kouřením a nedostatečným větráním, narušením elektromagnetického pole v železobetonových stavbách,
- přílišná koncentrace obyvatelstva ve městech a střediskových obcích spojená s výhledováním rozsáhlých oblastí,
- víkendový "útlak" z měst vedený snahou o rekreaci ve vhodnějším prostředí /velkoměsta tak opoatí 30 - 40 % obyvatel, střední města více než 10 %, nesociální rozmístování a využívání objektů cestovního ruchu včetně infrastruktury,
- příliš velká a stále rostoucí spotřeba vody daná mj. vysokými ztrátami v rozvodech /25 - 30 %/,
- produkce odpadních vod znečištěných biologicky i chemicky,
- plynné, kapalně a tuhé odpady bez dostatečného čištění nebo nezávadného ukládní,
- neostatečná údržba staveb, obecný nepořádek na ulicích a veřejných prostorech,

- místní poškozování ekosystémů rekreačními a sportovními aktivitami.

cesty řešení:

- kvalitnější projektové řešení kulturní a bytové výstavby respektující především potřeby lidí, nikoli nízké technologické možnosti stavebních podniků,
- vytváření relativně uzavřených, komplexně vybavených sídel s dostatkem pracovních příležitostí, určitá dekoncentrace osídlení,
- zkvalitnění úpravy a rozvodu pitné vody,
- důsledné čištění odpadních vod s využitím čistíren kalů v zemědělství /pokud neobsahují těžké kovy/,
- selektivní sběr a komplexní zpracování nebo spalování tuhých komunálních odpadů,
- zlepšení údržby a oprav sídel, zdokonalení čištění komunikací a veřejných prostranství ve městech a vesnicích /s využitím vhodné techniky/,
- vytvoření dostatečné materiálně-technické základny pro rekreační a sportovní aktivity i cestovní ruch, prevence, výchova a vzdělání k péči o prostředí.

Komplex hmotně-energetických a informačních toků /vč. dopravy a spojů/

- ekologické problémy:

- extenzivní doprava a přeprava, vysoká dopravní náročnost ekonomiky, rozbor půdy komunikacemi a jejich dělicí účinek v krajině,
- exhalace dopravních prostředků, především znečišťování prostředí C_xH_y , CO, NO_x , sloučeninami olova a sazími obsaženými ve výfukových plynech spalovacích motorů, hluk, vibrace a unik olejů dopravních prostředků.

cesty řešení:

- optimalizace hmotně-energetických toků /mj. na základě vytváření decentralizovaných, relativně uzavřených územních jednotek produkce a spotřeby/ a jejich částečná substituce přenosem informací,
- urychlené zavedení nízkoolovnatého benzínu: provoz automobilů vybavených katalyzátory spalin a filtry, respektive motory s nižším obsahem škodlivin ve výfukových plynech /spalování chudé směsi apod./,
- důsledný sběr a recyklizace upotřebených olejů,
- minimalizace rozsahu dojížděky do zaměstnání,
- přednostní rozvoj veřejné dopravy, zvláště hromadné městské dopravy a železnic.

Komplex ochrany přírody a ekosystémů krajiny

- ekologické problémy:

- všestranné narušování přírody, včetně vodního režimu krajiny

pracovní hypotézy cest řešení:

- ochrana genofondu volně žijících rostlin a živočichů,
- ochrana systému ekologické stability krajiny,
- ochrana půdního fondu,
- ochrana podzemních i povrchových vod /hydrologického systému krajiny/,
- ochrana nerostných zdrojů surovin,
- ochrana vybraných přírodních celků.

Na závěr tohoto neradostného přehledu plodů dlouholetého působení všech těch zcela konkrétních a přesto vždy jaksi anonymních na slovo vzatých odborníků ve funkcích ministrů, generálních, podnikových nebo úplně obyčejných ředitelů a jejich náměstků a tajemníků a tak dál..., je třeba upozornit na to, že pořadí, ve kterém jsou národohospodářské komplexy uvedeny, zhruba odpovídá jejich relativnímu podílu na destrukci životního prostředí a neracionálnímu využívání či zneužívání přírodních zdrojů naší vlasti. Je tedy zřejmé, že největší měrou se na vzniku ekologických problémů podílejí procesy získávání primárních palivo-energetických zdrojů, jejich přepravy, transformace a spotřeby a procesy výroby zemědělských a potravinářských produktů, tedy především ta odvětví, na něž se kdysi uměle a bez hlubšího rozmyslu naražovaly formy a metody práce /či se zavedla celá/ podle modelů přenesených odjinud, jež však u nás, jak je dnes patrné, fungují jen s velkými obtížemi. Proto je nezbytně nutné konečně se vydat po navrhovaných cestách postupné ekologizace jednotlivých skupin činností sdružených do národohospodářských komplexů, které lze doplnovat a realizovat jak prostřednictvím neinvestičních opatření, tak i v procesu údržby, rekonstrukce a modernizace základních prostředků a především nové výstavby, ve které snad bude již zcela převažovat zdravý rozum nad slepým nadšením či hluchou rezignací.

připravil - Roman Ráček -

Josiif Brodski

Člověk mé profese nepříliš často užívá uspořádaného způsobu myšlení. Tvrdí sice, že je systematický, ale i tento systém je vypůjčen z jeho okolí, společenského programu či filozofických hledání v mládí. Nic nepřesvědčuje autora tak silně o arbitrálnosti prostředků, kterých užívá, aby dosáhl cíle, jako vlastní tvůrčí proces. Verš vlastně, podle slov Anny Achmatovové, vyrůstá ze smetí, o mnoho důstojnější nejsou ani kořeny prózy.

Jestli umění vůbec něčemu učí, pak je to přesvědčení o vyjimečnosti lidského statutu. Je tak nejstarší a nejdoslovnější formou individuální činnosti, a jako takové vychovává v člověku, ať vědomě či ne, pocit jedinečnosti, individuality a odlišnosti. Přetváří ho tedy z příslušníka stáda v citlivé "já". O mnoho věcí se jde podělit: postel, kus chleba, milenku, není však možné rozdělit se o verš, kupř. R. M. Rilkeho. Umělecké dílo, obzvláště literární, obrací se k člověku těte-á-těte, vstupuje s ním do prostředního kontaktu. Hlavně z tohoto důvodu není umění všeobecné, literatura speciálně a obzvláště pak poezie, milované mluvčími obecného blaha, vládci mas, heroldy historické nutnosti. Neboť tam, kam vkročilo umění, kde se ůtou verše, nacházejí místo očekávané shody a jednomyšlnosti mnoh tvárnost a polyfonii.

Co tedy činí umění obecně a literaturu pak zvláště hodnými úvahy, co je odlišuje od života - je odpor vůči opakování. Tutéž anekdotu může opakovat třikrát za den, třikrát vyvoláš smích a zůstaneš v centru pozornosti. V umění se tento postup nazývá kliše. Umění není zbraň bez zpětného nárazu a jeho rozvoj neurčuje umělcova individualita, ale dynamika a logika vlastního materiálu. Umění má svou genealogii, dynamiku, logiku i budoucnost a není tak totožné s historií, pouze v nejlepším případě mají paralelní průběh. To je důvod, proč je nacházíme na čele pokroku. Předbíhá tak historii, jejímž základním nástrojem je kopírovací papír.

Přežívá názor, že literární tvorba, zvláště pak básnická, má využívat jazyka ulice, jazyka davu. Přes demokratickou masku lze v tomto tvrzení odhalit naprostou absurditu. Jde o pokus podříditi umění a literaturu, v tomto případě historii. Teprve až uznáme, že přišel čas, aby se druh homo sapiens zastavil ve vývoji, promluví literatura jazykem lidu. V opačném případě bude zatím lid promlouvat jazykem literatury.

Obecně řečeno, každá nová estetická skutečnost zkonkrétnuje etickou skutečnost člověka. Neboť estetika je matkou etiky. V etice není dovoleno všechno, protože ne všechno je dovoleno v estetice, z toho důvodu, že je ohraničen počet barev spektra. Dítě, které pláče a odstrkuje od sebe neznámé, činí tak instinktivně, užívajíc hledisko estetické, ne morální.

Člověk obdařený vkusem, a literárním zvláště, je méně poddajný vůči refrénům a rytmům vlastním politické demagogii. Nezáleží ani tak na tom, že ctnost není zárukou vzniku arcidíla, ale že zlo, hlavně to politické, je vždy mizerným stylistou. Čím honosnější je estetická zkušenost osobnosti, čím lepší má vkus a vyhrčenější etický názor, tím je svobodnější, ač ne vždy šťastnější. V tomto neplatnickém smyslu jsme povinni chápat Dostojevského poznámku o tom, že krása spasí svět. Nebo názor Matthew Arnolda o spasitelské úloze poezie. Pro svět je už pravděpodobně pozdě, ale jedinec má šanci. Estetický instinkt propuká u člověka náhle. Člověk si neuvědomuje plně, kým je a o co mu jde, ví však, co nemiluje a co mu nepřisluší. Opakují, že je v podstatě člověka být nejprve individuem estetickým a pak etickým. Umění tedy neurčuje výsledek vývojové linie druhu, ale je tomu právě naopak.

Stav společnosti, kde umění je výsadou menšiny, zdá se mi chorobný a nebezpečný. Netrvám na tom, aby knihovna nahradila vládu, třebaže má podobná myšlenka často napadá, ale ani v nejmenším nepochybují, že kdybychom své vůdce vybírali ne podle politických programů, ale na základě čtenářské zkušenosti, bylo by zla mnohem méně. Každého potenciálního vládce našich osudů by bylo dobré, dříve než na záměry v zahraniční politice, ptát se po názoru na Stendhala, Dickense, Dostojevského. Literatura, která se zabývá pouze lidskou rozmanitostí a křehkostí, je zaručeným prostředkem proti pokusu řešit problémy lidské existence hromadným způsobem. Jako forma morální záruky bezpečnosti je mnohem více hodna úvahy než soubory pověr či filozofické doktríny.

Člověk píše verše z nejrůznějších pohnutek: aby dobyl srdce své milé, vyjádřil vztah k okolní skutečnosti, ať už je to krajina nebo stát, zachytil stav své duše v daném okamžiku, zanechal něco, jak si v tu chvíli představuje, po sobě. K básněni se uchyluje pravděpodobně z podvědomých mimetických příčin: černá linie slov na bílém papíře mu připomíná snad jeho vlastní situaci ve světě. Trvalým důsledkem této činnosti je prudký pocit závislosti právě na ní. Tato závislost je absolutní, zároveň však osvobozující. Neboť jazyk je trvale nabit kolosální odstředivou energií, kterou mu dodává vlastní časový potenciál - před ním ležící celá budoucnost. Tento potenciál nezavírá ani tak na národu jako uživateli jazyka, ale na kvalitě verše, poezie. Básně, které nyní vznikají v angličtině či ruštině, zajišťují těmto jazykům existenci po celé další milénium. Básník, opakuji, je nástrojem existence jazyka, či, jak řekl můj milovaný Auden, tím, v kom jazyk žije. Já, který verše píšu, jednou odejdu, stejně jako vy, kteří je čtete. Ale jazyk, ve kterém jsou napsány a ve kterém je čtete, přetrvá.

Člověk nepíše verše proto, aby se stal teď a tady slavným, ač často hýčká naději, že jej básněn přežije. Píše proto, že ho jazyk svádí a prostě ho diktuje další verš. Na začátku básně nevíme, jak bude vypadat její závěr. Někdy jsme zaskočení tím, co jsme napsali, často je to lepší, než jsme se odvažovali soudit. Mnohdy se dostaneme dále, než jsme předpokládali, to je chvíle, kdy budoucnost jazyka vplývá do jeho současnosti.

Jsou, jak víme, tři způsoby poznání: analytický, intuitivní a ten, který byl vlastní biblickým prorokům - zjevení. Odlišnost poezie od jiných literárních druhů spočívá v současném využívání všech tří. Neboť všechny tři jsou dány v jazyku. Stává se, že díky jedinému slovu, jedinému rýmu, dostane se básník až tam, kde nikdo před ním nebyl, možná dál, než sám toužil. Poezie je neobvyklým akcelerátorem vědomí, porozumění světu. Kdo jednou toto zrychlení zakusil, nemůže rezignovat na možné opakování. Stává se stejně závislým jako narkomani a alkoholici. Ten, kdo je takto závislý na jazyku, to je básník.

Zkrácená verze řeči k udělení Nobelovy ceny za literaturu na rok 1987.
Literatura č. 7/1988

- ýks -

Pozn. red.: Josif BRODSKIJ - Narodil se v Leningradu 1940, v polovině 60. let byl odsouzen k pěti letům nucených prací, v roce 1972 emigroval ze SSSR do USA, v současné době přednáší na univerzitě Hollyoke College.

ROZPORUPLNÉ SVĚDECTVÍ

Na objektivní výklad událostí konce šedesátých let v naší společnosti si budeme muset ještě počkat. Použijeme-li trochu zavádějící analogie, sovětská historiografie zhodnotila třicátá léta s odstupem delším než půl století. Než se tak stane u nás, bude potřeba mít neustále na mysli, že jde o nevyřešené trauma, které se do společenského vědomí promítá mnohem zásadněji, než je oficiálními médii a institucemi reflektováno. Každý příspěvek, a nejen ten, který sleduje oficiální verzi opřenou o známé dokumenty z počátku sedmdesátých let, je však potřeba podrobit kritické analýze. Další vršení nepravdivých informací, zkreslení, záměrných falzifikací hluboce otřásá již tak nahlochanou důvěrou těch, kteří události přímo nezažili, a v nejrůznějších interpretacích nacházejí mnoho nesrovnalostí, příliš evidentních na to, aby je i neodborník přehlédl. Je-li takovému příspěvku udělena publicita v oficiálním nakladatelství, rostou pochybnosti geometrickou řadou.

Všimněme si v této souvislosti publikace Tomáše Řezáče "Co říkali a co chtěli" s podtitulem Svědectví nejen o roce 1968 (odpovědný redaktor Jaroslav Kojzar, Knihovna Rudého práva, č.3 z roku 1988). Soustředíme se pouze na jednu část, tu, kde koncentrace nepravdivých informací dosáhla nejvyššího stupně. Autor se na sedmi stranách, v kapitole Komplex nedělá Bonaparta, vyrovnává s osobností Václava Černého. S osobností rozporuplnou, polemickou, leč přeci jen osobností. Pomineme Řezáčův emfatický tón se spoustou urážek a zesměšnění a sledujme pokud možno fakta. Nemálo je zde chyb v datech, často zásadních. Dvakrát se opakuje rok vydání prvního ročníku Kritického měsíčníku (dále jen KM) 1936 (s.13,15), správně je 1938. F. X. Šalda zemřel samozřejmě v roce 1937, nikoliv 1938 (s.13). Vysokoškolská studia ukončil V. Černý v r. 1929, ne 1924, kdy mu bylo teprve 19 let. Do Ženevy odjel v r.1930, nikoliv 1931 (viz Slovník českých spisovatelů, Praha 1964).

"Zejaena měl spadeno (roz. V. Černý, pozn.aut.) po válce na komunistické mládě kritiky, kteří se sotva vrátili, jako třeba Jiří Hájek, z koncentráků." (s.14). Jiří Hájek byl propuštěn v r. 1942 (viz Čeští spisovatelé 20. století, Praha 1985).

Řezáčova neseřiznost v interpretaci historických skutečností jde však ještě dále. První dva verše druhé strofy básně Ivana Hlatného Pozdrav na Slovensko (viz níže) vykládá takto: "Sotva udiví, že jejich autorem byl mládeneček z bohaté brněnské rodiny, který se o deset let později stane emigrantem (...) Připomínat souvzrost a českým národem jako závislost, odvislost, odvozenost v době, kdy se sklízely hořké plody luďáckého irentismu a bezohledné politiky české buržoazie na Slovensku, bylo nejen politicky nešikovné. Ukazovalo to, kam Černý a jeho okruh míří. Ke spátečnictví v té nejnegramotnější podobě." (s.14) Ocituje si pro srovnání celé Hlatného osmiverší a bez dalšího komentáře vyplne, kam mířil Řezáč (v šestém verši chybně cituje "smočená" místo "vnořená"):

Na plástve úst si vzpomínám
dívek, jež hovořily;
sklo křidel bystřin zní až k nám
a v krvi, moji milí!

Vždyť je to jenom čeština,
vnořená do studánky!
Teď zvláště, když se začíná
číst bez slz z nové stránky.

(KM, I/1938, s.359)

Smutně příznačné je taky hodnocení recenze K. Poláka na Radovu resp. Poláčkova knihu Hostinec u kamenného stolu (KM, IV/1941, s.308-9). Řezáč uvádí, že recenzent se obořil na Vlastimila Radu, i když věděl, že útočí na Karla Poláčka, který se už chystal k transportu do Terezína (stalo se tak v r.1943, pozn.aut.). Poslední kritika, kterou Poláček četl, byla kritika, která na něm nenechala (...) suchý chlupek. A Poláček odjíždí do koncentračního tábora zhroutený. Bez naděje. Patrně už se nechtěl vrátit do světa, kde jsou Václavové Černí a Karlové Poláci ..." (s.16). Poláčkova recenze sleduje kriticky tři vrstvy Poláčkova humoru a přes díleč výhrady končí slovy: "Nepochybuji, že i takto se čtenář Radou s díkem pobaví - vždyť je to vrchol současného českého humoru. Ale právě proto svědčí znovu o nedostatku pravého humoru v dnešní české literatuře."

Zcela systematické je snižování černého odbojové činnosti. "Byl členem tzv. Národního (správně Národné, pozn.aut.) revolučního výboru inteligence. Gestapu nedalo mnoho práce, aby této organizaci přišlo na stopu." (s.16) Pohrdavý tón si Řezáč mohl dovolit jen v případě, že neuvedl Černého spolupracovníky v této organizaci - F. Halase, B. Václavka, V. Vančuru (viz.např. Česká literatura v boji proti fašismu, Praha 1987). Tolik tedy příklady.

Tomáš Řezáč, odpovědný redaktor i vydavatel tak nemalou měrou opět přispěl k zatemňování historických okolností jednoho z klíčových období našich dějin. Jedním z důsledků této i jiné činnosti je, jak jsme již uvedli, zvýšení nedůvěry k oficiálnímu výkladu, což může vést až k naprostému nezájmu a lhostejnosti hlavně u mladých lidí. Obáváme se, a rádi bychom se mylili, že jde o tendenci promyšlenou a záměrnou.

- ýks -

Zastavení trestního stíhání Jana Klementa /viz Revue 88 1/1988 /

Usnesením vyšetřovatele obvodní prokuratury v Praze 1 ze dne 25.10.1988 bylo zastaveno trestní stíhání Jana Klementa, studenta Vysoké školy zemědělské v Brně, který se měl dopustit trestného činu útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 2 tr. zák. tím, že dne 21.8.1988 v Praze na Václavském náměstí měl urážet příslušníky VB.

V usnesení se mimo jiné uvádí: " Výsledky svědků bylo zjištěno, že oba obvinění (pozn.: spolu s J. Klementem byl stíhán jeden pražský vysokoškolák) byli předvedeni na MO VB Václavské náměstí v Praze 1 proto, že měli hrubě urážet příslušníky VB. Při vyšetřování se však dostupnými důkazy nepodařilo ztotožnit přímého svědka, který by tyto urážlivé výroky slyšel. V daném případě proto nelze dostupnými důkazy prokázat, že došlo k naplnění jak objektivní, tak subjektivní stránky trestného činu útoku na veřejného činitele dle ust. § 156/2tr. zák."

- red -

HLEDÁNÍ DOMU PRO DVA

Pavel Melounek /Horečky všedního dne, Praha 1987, s.81/chrakterizuje nová jména, která vstoupila do filmové praxe v první polovině 80.let, následovně: "Jde o generaci už zcela zbavenou romantismu a rozjasněného patosu, o to více posedlou hledáním citové rovnováhy skrze neúprosné vyjevování rozporů; generaci přesto /či právě proto/ ještě emotivnější, zranitelnější i vědoucější...". Tato slova platí i o Milošovi Záborském /roč.1952/, který ve svém třetím celovečerním opusu dosáhl jejich plně umělecké realizace.

Dům pro dva /FSB, 1987/, natočený podle scénáře Rudolfa Ráže, byl očekávan se značným napětím. Provézela ho totiž pověst mimořádně zásadního, problémového díla, jehož jednotlivá přehlídková uvedení vzbuzovala nadšený ohlas /získal ceny na Fóru mladého filmu v Bratislavě 1987 a na Filmovém festivalu mladých v Trutnově 1988/, ale jehož distribuční nasazení bylo zmrazeno. Vedení naší kinematografie si ho zřejmě schovávalo jako trumf pro MFF v Karlových Varech 1988: jeho temní projekce byla zakročena dlouhotrvajícím potleskem, ale perotou hlavní soutěže zůstal neprosto nepovšimnut. Domácí kritika se nad tímto rozporem notně podivila, hledejme však příčiny: šlo o omyl poroty, nebo jsme se opět stali obětí "malých českých poměrů", kde se nám něco jeví jako jasný umělecký triumf, a pak jsme traumatizováni, že v otevřené konfrontaci na mezinárodním fóru nemáme šanci. Tyto otázky částečně zodpověděla užší nominace Domu pro dva na Evropskou filmovou cenu /letos byla udělena poprvé a má se stát jakousi protiváhou amerických Oscarů/, zpětně je však komplikuje malý zájem českého publika, které se téměř s ročním zpožděním dočkalo jeho uvedení do kin. Hodnocení jsou diametrálně odlišná; diváká obec se radikálním řezem rozdělila na zapálené obhájce a zaryté odpůrce.

Dům pro dva, propagovaný přitroublým sloganem "příběh o životě a lásce", se prudce vymyká z kontextu domácí filmové produkce, neboť se snaží říci specifickým jazykem filmu něco skutečně podstatného. V žánru podobenství se Záborský chce vyslovit k jedné z generálních otázek současného světa: otázce mravnosti jako nezbytné podmínky existence. Nečiní to však naštěstí v poloze nedešifrovatelné abstraktní disputace, ani didaktického naučení. Svou úvahu rozvíjí režisér na půdorysu reálného, vcelku banálního příběhu: Dan přivede krásnou Magdu do jiného stavu a odmítá si ji vzít; Bóža ve svém etickém maximalismu přebírá odpovědnost za bratrovo jednání na sebe a s Magdou se ožení... Na této jednoduché zápletce buduje tvůrce druhou, složitější vrstvu výpovědi. Rozdílné postoje, jednání a chování obou bratrů se stávají podkladem k vyobrazení sváru dvou protikladných životních filozofií. Dan /ve znamenité kreaci Ondřeje Vetchého/ je nositelem hesla žít a užít, filozofie nezodpovědnosti a lhostejnosti, zatímco Bóža /Jiří Schmitzer/ ztělesňuje řád a pokoru, vyrůstající z kodexu křesťanské morálky. V obecnější rovině jde vlastně o střet konzumního ateismu s duchovními ideály, z nichž první vede k ničivé destrukci, zatímco druhé otvírá prostor perspektivě života. Tento dramatický konflikt řeší Záborský v duchu antické tragédie, kde jednání postav má platnost osudových rozhodnutí a kladný hrdina nakonec sice umírá, ale morálně vítězí. Dům pro dva ovšem nekončí Božovou smrtí, jeho epilog tvoří Denovo sebepoznání. Závěrečná scéna patří k nejsilnějším z celého filmu a má mohutnou katarzní sílu: bratrovou smrtí hluboce zasažený Dan sleduje vytřeštěným zrakem "jakéhosi" samolibého hejska, který se poflakuje po ulici, a s hrůzou v něm poznává sebe sama...

Záborský tu jasně formuluje své poselství ve výše naznačeném smyslu: moderní člověk vykázal ve své pyšné nadutosti vše, co ho přesahuje, mimo jím určený rámec reálné existence. Zatratil Boha, ztratil tak řečeno s Václavem Havlem zěžitek transcendentna. Tento svět b e z hlavy, krácející k propasti sebezáhuby, může zachránit pouze osobnost integrovaná mravní odpovědností, které vyrůstá z poznání dobra a zla. Je ovšem příznačným paradoxem této odcizené, zmaterializované doby, že si člověk uvědomí sebe jako "homo moralis" až v konfrontaci s drastickým existenciálním šokem.

Autoři Domu pro dva připravili bezesporu smělý projekt. Ne vše se však podařilo dotáhnout k dokonalosti. Za základní problém filmu považují především neujasněnost dramaturgicko-režijní kocepce. Zdá se mi totiž, že snímek poněkud chaoticky osciluje mezi psychologickým dramatem, moralitou a podobenstvím. Je to patrně hned z modelace hlavních postav. Zatímco Dan je plnokrevná, psychologicky vykreslená a sociálně zařazená postava, zůstává Bóža redukovaná na pouhý etický princip. Dan v nás svým nenuceným, spontánním chováním vzbuzuje sympatie, Bóža budí dojem škarohlídského světce. Jemu připisované telepatické schopnosti ho vysouvají ještě dále mimo centrum divákovy zájmu. Této postavě nerozumí. To je paradoxně problém i velice jednoduché postavy Magdy /Ivana Velichová/. Její nesvéprávnost je příliš zjevná. Neřídí se totiž zákonitostmi své postavy, nýbrž je manipulována autorským subjektem /funguje jen coby katalyzátor dramatického konfliktu mezi bratry/. Magdiny projevy postrádají logickou motivovanost. Viz. vztah k Danovi: Magda mu dvakrát podlehne, aniž chápeme proč; nelze totiž najít zřetelnější motiv jejich "pdklesků": není v tom lživá ženská hra /na to je příliš jednoduchá/, ani opravdový cit /sama Dana nevyhledává/, ani živočišná věštnost /lze předpokládat, že Během Danovy vojny byla Bóžovi věrná/, a nelze to odbyt ani odkezem na její špatickou podjezdnost či prázdnotu hloupost /této interpretaci se zase vymyká Magdino např. ironické hrde gesto na Bóžovu bezelstnou nechápavost/. Velmi přirozeně jsou neopak "vyvedeny" některé epizodní postavy z prostředí tiskárny, kde oba bratři pracují: např. mladý, dlouhovlasý muž s walkmanem, typ člověka, který se před světem uzavřel do vlastního nitra.

Rozporuplné reakce vyvolává j e d n o d u c h o s t formální stránky díla /např. krystalicky průzračná chronologická kompozice/. Někteří kritici Domu pro dva to považují za projev omezenosti tvůrce, jiní ho obviňují z formalismu. Osobně si však dovoluji spatřovat v rozporu mezi "až zarážející jednoduchostí" podání a složitou vrstevnatostí výpovědi autorský záměr. Film tak totiž dostává velmi zvláštní, vnitřní, zneklidňující napětí.

Příběh je koncipován /čteno z filmového plátna/ jako řetěz relativně "semostatných" situací /příběhů/, které jsou navinuty kolem příslušného uzlového bodu /např. Danův návrat z hospody, když pro něj přijde Bóža/. Tyto "subkapitoly" jsou velice přirozenou cestou spojeny v lineární vyprávěný příběh, který zpětně, ale na jiné význavové úrovni, člení opakované záběry autentického uličního ruchu a obzrev chodu hodinového stroje. Tento refrén vedle funkce rytmické současně má imanentní význam symbolický /čas/. Zábranského práce se symboly je zajímavé, ale ve výsledku sporné. Např. mystický symbol koně ve scénérii měsíční krajiny sídliště: jako divák jsem se cítil zaskočen, neboť na podobný "kód" jsem dosavadním průběhem filmu nebyl vyládn; byl jsem ho nakonec schopný přijmout intelektuálně /chápeje jeho místo ve struktuře díla-odcizení/, ale emocionálně mne nechal chladným. Neopak velmi decentní biblická asociace na ukřižování Krista /Bóžova smrt: sražen autem leží na ulici s rukama roztaženými a pod jeho tělem jsou poskládána prkna do tvaru kříže/, má hlubokou působivost a dává faktu smrtelné nehody parabolickou klenbu.

Přes uvedené výhrady však považují Dům pro dva Miloše Zábranského za dílo v skutku mimořádného významu: uměleckého /v hledání, byť ne vždy úspěšného, nových cest komunikace/, ale zejména společenského. V souřadnicích současné berrendovské produkce svým tématem i jazykem vypadá jakoby přišel z úplně jiného světa. Na tom mají podíl i kameraman Martin Benoni, hudba /Jan Paukert, Pavel Dražan, úryvky z J.S.Bacha/ a střih /Jan Valušák/.

Dům pro dva je svébytným počinem "emotivní, zranitelné i vědoucí" hluboce humánní osobnosti, která se nemusí bát mravního patosu. Je hledáním domu pro dva, hledáním rovnováhy v kymácejícím se světě.

Jiří Voráč

Vítězslav GARDAVSKÝ

DOPIS ČTVRTÝ

v němž se konečně dostáváme k empirii

Učil jsem se na jedné vysoké škole, učil jsem na třech. Ta, na které jsem se učil, nese jméno dobrého krále Karla.

Když končila n e z a p o m e n u t e l n á v á l k a, řekl jsem si: Jsou tři možnosti. Bud je svět zmatený, nebo jsem já zmatený, nebo jsme zmateni oba, já i svět. Půjdu studovat filozofii, aby se poznala pravda o té věci. A když už filozofii, tedy i češtinu, neboť miluji slova básníků. A studovat půjdu do Prahy, která je nejkrásnějším městem světa. Rozhodl jsem se s grandiozní a bezohlednou svobodou.

Všimni si naivitu toho úradku, dětinství motivů, jež k němu vedly. Nepředcházela jim žádná praktická rozvaha. Nezajímal jsem se o to, čím jednou budu, jaký je společenský prestiž profese, jíž se hodlám oddat, kolik asi vynesou. A ne snad proto, že by se mi do té doby vedlo tak dobře, že jsem se o to nemusel zajímat, vždyť jsem měl za sebou léta krajního nedostatku, věděl jsem, jak těžko se vydělávají peníze a co znamená sám se o sebe postarat. Nevoloil jsem obor svého studia a spolu s tím směr života ani v mezích společenského plánu. Nemusel jsem uvažovat, zda se vejdu do směrňých čísel rektorátu univerzity. Žádný numerus clausus neexistoval.

Mé rozhodování se dalo z pohnutek ryze ideálních: etických dejme tomu, estetikých. Tato naivita měla být později trestána. Přesto mělo jednu nevyvažitelnou přednost: nebylo vázáno materiálními ohledy a reálnými kalkulacemi, bylo tak svobodné, jak jen mohlo vůbec být.

Díky tomu jsem se mohl zabývat studijními předměty bez ohledu na jejich bezprostřední užitek, mohl jsem se jich chápat se zvědavostí netečenou praktickými ohledy. Byla to báječná hra. A co? Když Galilei pozoroval primitivním dalekohledem krátery Luny, nebylo to k ničemu dobré. Ale bez této zbůhdarmnosti by nebylo lidských šlápějí v Moři veselí.

Časem jsem objevil, co bylo zprvu skryto: svobodná volba mne vystavila rizikům, a já jsem poznával, že je nemá na koho svrhnout, že za následky svého rozhodnutí odpovídám v poslední instanci jen já sám. Musel jsem připustit, že jsem plně přičetný. Žiji svůj život na vlastní nebezpečí. Ti, kdož žijí se mnou, jsou mu vystaveni. Pochopil jsem, že tímto břemenem se líší let lidí od letu ptáků. Ale bez něho se od země ani neodlepíme.

Zatím jsem však na samém počátku, u mého naivního rozhodnutí. Naivního? Proč naivního? Protože ještě nepřemýšlím o odpovědnosti, kterou na sebe беру. Nevím o ní. Štasten svou svobodou, balím si do kufru ošlapané boty, čtyři páry zalátaných ponožek, tři vyrudlé kóšile, sako přešité z tatínkova kabátu, kalhoty z řídké látky a vyltačenými koleny a spolu s těmi háčky množství lehkých pestrobarevných foborů, jež ukládám jen tak halabala. Koncem června čtyřicet pět začíná první zkrácený trimestr. Jedu do nejkrásnějšího města světa.

Praha praská studenty ve všech. Ti nejstarší si dodělávají rychle státnice a doktoráty, přerušené uzavřením vysokých škol. Spěchají. Mají rodiny. Nechtějí propást výnosná místa. Pak jsou tu válečné maturitní ročníky, ty spěchají, hrnou se zmatečným proudem do bran almae matris. Velká posluchárna v budově na Smetanově náměstí bývá v těch horkých měsících prvého léta zaslíbení nabitá. Parter je nejméně dvakrát vyprodán, balkon hrozí zřícením. Odvážlivci se vyspáhali na vysoká okna a drží se teď na nich silou vůle. Profesor Král přednáší první kapitoly dějin filozofie. Profesor Šmilauer podává úvod do novočeské gramatiky, trochu skřepějí. Jsou tací, co s sebou nosí lahvičky inkoustu a pera s krásně žíhanými násadkami.

Pauzy mezi přednáškami jsou vyplněny sháněním učebnic, knih a skript. Vytloukáme marně knihupectví, probabáváme se antikvariáty, zapisujeme se v Klementinu, na Strakovce, ve slovanském semináři, v Městské knihovně. Úlovky jsou prabídné. Kvete výměnný obchod. Weingartova chrestomatie je tak vzácná, že ji nelze získat takřka za žádnou protihodnotu. Pražák se směnuje za Hendrycha, Grunda a Gallu, Jan Blahoslav Čapek se rovná Juliu Heidenreichovi-Dolanskému. Kurz se opisuje. Kozák vydává skriptu. Po Patočkovi není shánka, jeho přednášky jsou pro vyspělé, ne pro obecný studentský plebs. Indexy se plní zmatenými zápisy. Stůl poznání je prostřen, krmí je mnoho a v různých úpravách. Nikdo nikoho k ničemu nenutí. Jídelní lístek je bohatý, není to hospoda čtvrté cenové skupiny se dvěma štamerichty a vypěným pivem. Chuť se třibí ochutnáváním. Ber si, stačíš-li. Kdo si přepálal žaludek, v koutku zvracel. Poznávám,

že jíst je velké umění.

Jíst na potravinové lístky je umění. Chodím do jídelny zemské školní rady na Malé Straně. Teta mi přenechává svůj moučník. Jsem jí často dlužný, a platím své dluhy, abych si mohl znovu vypůjčit. Bydlím v ulici Na Dobřece nahoře na bránickém lo-
mu u dobré paní Č., která zakrývá pleš parukou se sítkou. Občas nejezdí tramvaje, a
to chodím pěšky. Rád se toulám po Letné, Bubenčem, v Šárce, uličkami Starého Města, Vi-
nohrady. V poledne chodívám na Kampu pod Karlův most. Leží tam na břehu tři kmeny a
hned vedle je půjčovna loděk. Na kmenech spím a voda pleská o dna. U Staroměstských
mlýnů poletují racci. Když se slunce skulí ze zenitu, proběhnu kolem soch na druhou
stranu řeky, a protože mám ještě čas, jdu Karlovkou k Městské knihovně. V hospodě na
rohu vypiju limonádu a beru se Kaprovou ulicí k fakultě. Začínají odpolední před-
nášky.

Tři profesori z těch mnoha formují rozhodným způsobem mou studentskou mysl.

Profesor Kurz přednáší a cvičí staroslověnštinu. Vede mne krajinou jazyke,
kterým o překot mluvím, k těm místům v dalekých stinných hájích, kde se vine jako
uzouká stružka, a pak ještě dál, do temných jeskyní se zatarasenými vchody. Odstranu-
je opatrně kámen za kamenem, tak, aby neporušil strukturu a soudržnost půdy, a v
přísvisitu, kterému uvolnil cestu, ukazuje na rosné kapičky, které vyvěrají z prasta-
rých spěr a stékají po ohlazené skále, spojující se s jinými v čerstvý pramének.
Jazyk zde ještě voní syrovou hlínou a prvky, které vynesl z hlubiny. Profesor má
ohromující znalosti a stejně ohromující skromnost. Začínám chápat, že poznání je vý-
sledek nesmírně trpělivé práce mnoha generací vědců, kteří s t r á v í l i své ži-
voty v samozřejmé obětavosti broušením kamínků, ze kterých se pozvolna skládá mo-
zaika poznání. V práci, již se upsali, zapomínali na sebe, a právě proto jsou nezapo-
menutelní v disciplíně, o níž se zasloužili. Když profesor Kurz cituje Miklošiče, či
Leskien, Jagiče, Rahlfsa, Kuřbákina, když z hlavy uvádí práce svých předchůdců z do-
by na počátku století s přesným udáním publikace, ročníku, stránky a čísla, cítím
shrben nad svým poznámkovým sešitem, co je étos a patos vědy. Stará, dávno mrtvá slo-
va mne znovu oslovují, a já vím, že je to jen proto, že jim dali život ti, kteří ho
na nich do dna vyčerpali. Ve vědě není smrti, jen přelévání životů.

U profesora Šmilauera se učím odvaze a systematicčnosti. Poslední půlhodinka
novočeského semináře je vyhrazena gramatickým výbojům studentů, na nichž si pak
skupina tříbí svou kritickou mysl. Jednoho odpoledne vystoupím s vlastními objevy.
Zabývám se etymologickou a lexikální souvislostí slov d u c h , d e c h , d u š e ,
a pak oddych, nadchnouti se, zdechati. Popíšu čtyři tabule, hemží se to tam indoevrops-
kými kořeny, variantami hláskových proměn, píšu spiritus, anima, pneuma, konstruji smě-
lé hypotézy. Třída zírá konsternována, profesor pobíhá kolem lavic, píše si spousty
poznámek do pověstného sešitu a viditelně se raduje. Tím povzbuzen, setřásám první
ostych, a už s jistotou nonšalancí originálního objevitele formuluji závěrečné téze.
Pak pokládám křidu, sbírám svých pět papírků a jdu si sednout se skromostí poněkud
předstíranou. Pan profesor neskrývá své nadšení. "Výborně, pane kolego! Vynikající a
zajímavé, třebaže všechno úplně špatně." A bere křidu a několika tahy rozmetá důmysl-
nou stavbu mé hypotézy. Vidím už její chatrnost a všichni ji vidí se mnou. Ale necítím
se zničen ani zahanben. Chápu, že ztroskotání může být údělem odvahy. Bez ní se
však n e d ě j e n i c ě !

Přednášky profesora Patočky se konají v podvečer. Do místnosti padají velkémi
okny paprsky snižujícího se slunce a polévají tváře i stěny barvou antických bron-
zů. Vstupujeme na veslice, napínáme plachty a hnání mírným zefyrem vyplouváme z pevného
přístavu na volné moře. Před námi je Samos, Lesbos, Rhodos, v dále se matně lesknou
Dvanáctiostroví, a my bereme se k maloasijským břehům. Ach, opravdu nemáme pevnou
pod nohama, ale tím víc upíráme zrak k pevně zářícím světlům, k nimž nám hledavým
gestem ukazuje profesorova ruka. Víme, že plujeme mezi počátkem a koncem, mezi ARCHÉ
a PERÁS, ale nepropadáme zoufalství, neboť vlnění je bez konce, zdvih a spád, zdvih a
spád, a znovu a tak stále v bezbřehém oceánu života, který má jméno APEIRON. Jsme sa-
mi na té lodi a na tom moři, a měkký hlas nám znovu pozvedá hlavu:

"Svět, jediný ze všeho,
neudělal žádný z bohů
ani z lidí, nýbrž svět byl
a jest a bude věčně
žijící oheň, zákonitě se
rozněcující a zákonitě
uhasínající."

Nebýt těchto přednášek, asi bych nikdy nepochopil, že křesťalové zárnky idejí nejsou přeludy a fikce, zrozené ze strachů a marných nadějí. Víím od těch dob, že fascinující jas, který z nich vychází, je aura, jíž září samy věci a děje. Lidská citlivá mysl zachycuje ono křehké skupenství, a tajíc dech, aby se ani jím hrubě nedotkla, přijímá pravdu o proměnlivé povaze světa.

Tak se učím ještě něčemu jinému než aoristům a palatalizacím, syntaktickým pravidlům a logickým figurám. Učím se žít ve světě akademické svobody. Mnozí ji považují za nebezpečnou fikci, za jakési uměle vytvořené prostředí, oddělující studentstvo od politického života; za skleník s mikroklimatem, v němž se dobeře daří druhu l n t e l i g e n t s i a, tomu poddajnému, ovladatelnému, služobnému hybridu vládnoucích tříd.

Ze svého hlediska mají možná pravdu. Ale je to hledisko se zúženou, schematicky upravenou mřížkou. Politika není celý život. Není především p l n ý život - spíše právě jeho zdání.

A tak během let poznávám, že svět akademické svobody není jen světem svobod akademické obce: svobodné volby studijního oboru, svobody učebnic, svobody bádání, svobody různých názorů a svobody jejich kritiky, svobody pohybu myšlenek, svobody zveřejňování výsledků vědecké práce, svobody se mýlit atd. Vidím, že především je prostředím, v němž se student začíná otevírat ze své dosud nevědomé zavinutosti do světa a k lidem. Říkám-li otevírat, nemyslím tím procitnutí myslí z pubescenčního snění a racionálně vyčíslitelné reakce. To přichází samo sebou. Mám na mysli ono otevření, které se děje vědomě a zvnitřku, jako usebrání všech mně dostupných sil k aktům, jež Sokratés nazýval plozením a jež dnes nazveme obecněji tvorbou. V tomto bodě přestává být akademická svoboda fikcí. Je jedním z míst naplnování a plnosti života. Pokud student dojde až sem, stane se svoboda nezadatelným rozměrem jeho lidské existence. Je v něm, pokud žije, a on žije jen tak dlouho, pokud oná je v něm, protože jen tak dlouho je schopen tvořit. Být věren tomuto poslání je těžké. Ale jakmile je jedenkrát rozpoznáno, nic jiného pak už nemá smysl.

Zatím se však učím vědomosti o kodexu Assemanově, ukládám si do paměti nespočetné varianty vět závislých, snažím se porozumět, čemu učil Diogenes Areopagita a podržet v paměti, co sepsal Viktorin Kornel ze Všehrd, neb z toho dělám zápočty a zkoušky. Je opět poledne, ležím na poražených kmenech u řeky a voda pleská o dna loděk.

KOMPLEXNÍ HODNOCENÍ STUDENTA

"Až do jednoho krásného podzimního dne jsem si myslela, že slovo komplexní znamená: všestranné, úplné, souhrnné... Od svých dvacátých čtvrtých narozenin si to nemyslím, toho dne jsem dostala krásný dárek od svého vedoucího učitele studijní skupiny (VUSS) -- komplexní hodnocení studenta. Seděla jsem před ním v kanceláři a tupe zírala na kolonky předtištěné počítačem: studijní aktivita, společensko-politická angažovanost, povahové vlastnosti ...

- "Víte, já vás moc neznám, musíte mi pomoci."

Ahá, takže už zapomněl, že se mnou předloni deset minut týdně konzultoval ve cvičení. Bylo mi toho inženýra architekta líto, za deset minut týdně mě nemohl poznat odborně, natož komplexně a pak architekti se prý radši vyjadřují s tužkou v ruce, než by moc mluvili, všechno raději nakreslí a on teď trpí strachem, aby mě nepomluvil před počítačem, který komplexní hodnocení spolkně a za rok zase vydá k dalšímu doplnění. Seděli jsme a namáhali fantazii, nevědecká funkce dělat VUSSa. Můza ne a ne políbit, básnické střevo zauzlované, knedla v krku, v hlavě bzučí se začínající chrípky. Nemohla jsem se odreagovat od problémů diplomové práce, kterou jsem nechala ležet na stole, a proto jsem zapomněla, jakýže je vlastně můj vztah ke studiu. Kladný, záporný, kyselý, zásaditý?

- "Tak řekněte, jaké máte povahové vlastnosti?" Napadla mě v tu chvíli pouze jedna jediná: kritický vztah k nadřizovým.

- "To nemůžu říct, já něco plácnu a vy jste schopný to tam hned napsat."

- "Tak zkuste plácnout, haha."

- "Haha, radši ne."

Nakonec přecejšen vysvitlo, že o studovaný obor se živě zajímám, v kolektivu jsem oblíbená a když se psal, že jsem klidná a vyrovnaná povahy, měla jsem strach, abych nevybuchla jako papírák a přecejšen nevyrukovala s kritickým vztahem. Všech-

no jsem bez připomínek podepsala a vypořádala se na chodbu. Místo povznášejících pocitů z mých dobrých vlastností mi bylo, jakoby na mě někdo hodil kýbl hnoje. Od tohoto dne se budu muset častěji umývat, budu na sebe stříkat parfém značky Incognite a přesto budu mít pocit, že se za mnou táhne smrad. Jdu spátky a připíšu tam, že se jedná o čistokrevný výplod byrokratismu, půjdu a zvolám: He, císař nemá šaty!

- "Neohodí!" zachytily mě přátelaké dlaně, "to přece všichni víme, nebud přecitlivělá." Dobře, je to jen taková hra, neškodné kočkování, vědí to desetitisíce studentů, tisíce asistentů, docentů, profesorů, ví to náš děkan a pámbuví kdo ještě. Je to naše společné tajemství. Budeme se dál častovat těmito drobnými pozornostmi a učitelé budou dál honěni ve slohových cvičeních, ať si svůj plat zaslouží. Ty budeš ještě chvíli kopat, dokud jsi svobodná a nezávislá. Co bude ale za rok, až začneš pracovat, co bude za několik let, až se budeš starat o rodinu? Kdo zůstane svobodný a nezávislý?

Bajka praví:

Dvě žáby spadly do mléka. Jedna si řekla: "To je konec, teď se utopím" a utopila se. Druhá to nechtěla hned vzdát a mlátila kolem sebe nohama, pak už nemohla, vysílená přestala, ale ke dnu neklesla, ucítila pod sebou pevnou vrstvu - utloukla máslo, odrazila se a vyskočila na svobodu.

Vlávka Mišinová

"Bude-li udušen politický život, žádná instituce se nevyvaruje progresivní paralýzy. Bez všeobecných voleb, svobody tisku a shromažďování, svobodného boje idejí začne skomírat život v každé společenské instituci, stane se jeho napodobením a jediným aktivním elementem reálného života se stane byrokracie." Rosa Luxemburgová

VYBRALI JSME Z DOPISŮ ...VYBRALI JSME Z DOPISŮ...VYBRALI JSME...

Reaguji tímto na recenzi pana Sýse, šéfredaktora Kmenu, zveřejněnou v 1. čísle Revue. Souhlasím s p. Sýsem, že bez konstruktivního přístupu nikam nedojdeme. Nechci tento základní princip ekonomického, politického, společenského a kulturního bytí nijak hlouběji rozebírat. Snad je nám všem jasné, že politická strana bez konstruktivního programu plodí planě. Ovšem pan Sýs se zřejmě domnívá, že Revue 88 je seriálem programových prohlášení ke znovuzrovnění kontaminované polit. půdy v Československu. Nechci mu brát jeho názor, každý má svůj vlastní a ostatní ho mohou publikovat. Zrovna tak je nemožné posoudit objektivně myšlenkové pochody a záměry členů redakce "tzv." Revue 88. Z pozice své logiky se však domnívám, že pokud zastávám funkci konstruktéra nového stroje, těžko mohu obviňovat dělníka, který má se strojem pracovat, že jej sám nevymyslí. Pokud se mi však nedostává schopností a mám alespoň kubický centimetr charakteru, jsem povinný postoupit své místo tomu, kdo má alespoň zájem se daným problémem zabývat. Samozřejmě tím neríkám nic nového, jen to, že pokud už zastupci zdejší oficiálně proklamované teorie morálního uvědomění jedince po čtyřiceti letech ekonomického a společenského ruínování dospěli k dříve zařikávanému principu prospěšnosti konkurence, musli by v první řadě připustit konkurenci na své úrovni. Potom by snad mohla vzniknout opoziční strana a vystoupit se svým programem k politickému dialogu. Třeba by to byl onen "konstruktivismus", který pan Sýs nenašel ve vysokoškolském časopise. Otázkou zůstává, zda by potom ještě pan Sýs zastával místo šéfredaktora.

A abych nemohl být napaden za nekonstruktivní přístup, nabízím řešení - svěřme práci odborníkům. Tak jako se ve světě /a v nepatrné míře i u nás/ vyhlašují soutěže v oblasti architektury, vyhlásil bych tuto soutěž v oblasti ekonomiky pod názvem: "Za československou korunu silnější", a zúčastněné práce bych podrobil veřejnému posouzení. Řešení tak utopistické jako pokus o přistání na Slunci.

Jiří Zlín

AŽ SE VŠECHNO ZVRTNE, KAM SE VRINE KRTEK ?

V poslední době se dalo do pohybu množství "nezávislých hnutí", jejichž aktivita je v praxi prezentována množstvím různých, ale nampoze jen jednostranně orientovaných textů. Tyto samizdaty v naprosté převaze informují, hlavně o otázkách politických nesrovnalostí uvnitř našeho státu. Jejich literární přínos je ovšem velmi sporný. Tuto situaci zachraňuje snad jen apolitická a osamocená "Světová literatura nezávislých" - Revolver revue. Své významné postavení si získala výběrem autorů, jejichž umění není jen negací, nezačíná tím, že jde proti, neargumentuje neotisknutelností toho, co vytvrdí, ale jde mnohem dále a není tedy určena jen úzce informovanému okruhu čtenářů.

Nad časopisy informačníky se mi však zdá značně diskutabilní jejich tematický záběr. Jejich sortiment podobně jako periodického tisku je unifikovaný: ekologické zprávy, výčty obětí Stalina, seznam problémů týkajících se přestavby a situace v SSSR... Tak mne napadá, netýká se slavná přestavba i opozice? Umrtvující vážnost těchto informačníků, které nutí svým předimenzovaným negativismem vše povážlivé ještě k jednomu vážnému zhodnocení, je neúnosná. Tolik potřebný regenerační "třetí prostor" obvyčejných věcí zase nenabízí. (.....)

Je načase, abych představil Revui 88. Rozhodně patří k těm kultivovanějším, které jsem četl. Má pěkný titulní list, který v podtitulu vymezuje pole působení Revue. Je opatřena tolik potřebnou redakční zprávou, která nabývá významu tím, že obsahuje jména těch, na které je možno se obrátit, na které je třeba brát zřetel, neboť jim o něco více. Články Idea univerzity a O zbytečnosti a nezbytnosti patří k těm, které Revui uvádějí do povědomí lidí, protože o něčem vypovídají. Svůj význam mají i zprávy týkající se výtvarných akcí, i když jsou na obvyčejné zpravodajství příliš upovídané, i zdramatizovaná slohová práce v podobě stížnosti studenta VŠZ. Je dobré si přečíst i stať o nezávislém mírovém hnutí, i když bych to nečetl poprvé. Ale to by bylo asi tak všechno. Jediný, a přece tak precizně pojatý literární "dvojlist" mě přesvědčil o tom, že nosnou funkcí Revue je informovat. Mám před sebou další i n - f o r m a č n í k i !

Ona kolísavost mezi informačníkem a časopisem, způsobená snad neprodiskutovností hlavní otázky ze strany tvůrců, vtiskuje do stránek nejednotu a nevyhraněnou rozkolísanost. Navíc si myslím, že zprávy, které otiskuje, si lidé, kteří se jejich čtením zdrží, mohou a mnohdy i přečtou jinde. Nezbyvá než opakovat záměru, že tyto zprávy jsou určeny studentům, nemajícím k nim jinou přístupovou cestu. Jsou tedy a k t u á l n í . Myslím si, že takový studující "sportovec" se dost dobře neorientuje v sevřenosti vaší opoziční linie. Nenašel by zde "oddechový prostor", nemohl by si s vámi zapolemizovat o tom, co se jej dnes dotýká.

Odtud je jen krůček k další bolistce Revue, není totiž (vyjma Voráčova příspěvku) ani trochu p ů v o d n í , nevyjadřuje se k dílčím problémům, je temně černá písmenky stránek, ze kterých najednou vypadává nadnesené veselo obrázků doprovodějících Sýsovu odpověď. Takže si mohu říci, že se tato Revue ještě hledá.

Ještě jedno pozastavení si odvážím připojit. Jde mi totiž o nezbytnost toho, co Revui 88 představujete. Opravdu si myslíte, že z okruhů mnohých je důležité prezentovat právě tyto otázky, cítíte nutnost je řídit? Nevěřím totiž tomu, že ono vázprezentované číslo Revue 88 je důvodem vzniku nezávislé revue, o jejíž závislosti na nezávislosti nelze pochybovat. Jako by už jiná možnost neexistovala. V skrytu duše doufám, že existuje, doufám, že se objeví kulturní časopis nevázně vážného zaměření, který uvede a umožní dosud neumožněné...
...ale to až potom, co se zvrtné krtek.

Dalibor Maňas

Milý Jirko,

Brno 31. 10. 88

Při pohledu na Tvůj článek v Revui mám pocit, že na zemi sestoupil rozohněný Archanděl Gabriel / popřípadě Hospodin sám /, aby plemenným mečem velkých slov ztrestal všechny malověrné. Dovol mi, prosím, k němu pár poznámek:

Mravní význam podpisovce nikdo upírat nechce. Jaký je však její další výsledek kromě toho? Opět jedna skvrnka ve fasciklech signatářů. Je to jako kdybys křičel: "Já jsem tedy ještě, na mne jste vážení soudruzi zapomněli, račte mne, prosím při nejbližší příležitosti zlikvidovat".

Na naši současnou situaci nehližím jako na souboj rozumu s blbostí. Blbce však nepřemohu tím, že mu od srdce řeknu, že je blbec. Výsledkem bude sice svědomí, neposkvrněné jako početí Panny Marie, a taktéž na morální body jasně povedu. On mne ze to srovná pěstí-prostředky na to, jak jsme viděli, má. Osobně si myslím, že blbosti v této podobě lze čelit jen a jen cestou nekonfrontační.

Aby šíření rozumu mělo co nejširší platformu, je nutné upustit od helesných gest a cesty černobílého svědomí. Donnívám se, že je tedy lepší šifit nedogmatismus a toleranci ve strukturách oficiálních a tímto usilovat o posouvání hranice možného / a taky neazovat "zprětrhané nitky historické kontinuity" /, než nechat se zlikvidovat za mesiášský radikalismus. Jinými slovy tedy nedogmatický článek ve Večerníku je prospěšnější než plamenný apel na mrvy v Revui. Čtenáři Revue totiž poučení o škodlivosti mezer v historické paměti národe nemají zapotřebí.

Proto si tedy vyhrazují právo nepodepsat, i když riskují, že budu označen za "nerozumného člověka", žijícího v "impotentní letargii", že ztratím Pocit sounáležitosti a do smrti mi zůstanou "ohnutá záda".

Tom

/Pozn. red.: reakce na článek O zbytečnosti... a nezbytnosti v R.88/1/

Milý Tome,

Tvůj dopis mne, mírně řečeno, nadzvedl ze židle, a z této pozice Ti také odpovídám.

Sebeuvědomění, mravnost, vědomí a svědomí jsou možná velká slova, ale určitě slova, která by v nás neměla ztrácet životnost a váhu. Jenom tím se totiž můžeme lišit od těch, kteří je ze svých slovníků a životů nechali vytratit. Jediným důkazem, že tato slova pro nás s povrchu zemského nezmizela, jsou naše činy. / Svým způsobem je velmi komické a melodušné, že podnět k této rozpravě dal čin tak banální jako je vyslovený názor, že ulice nezývaná mezi lidem Masarykova, se má takto jmenovat i oficiálně, a jeho stvrzení svým podpisem. /

Cím to je, že občan tohoto státu se cítí ohrožen a obává se, že bude "zlikvidován" /?/, jestliže se o něm bude na jistých místech vědět, že si přeje, aby brněnská ulice nesla opět jméno prvního prezidenta? Je to vina státního zřízení? Jistě. Je to vina přehorlivých úředníků a zastrešovacíh manévru StB? Určitě. Ale také, a nezanedbatelnou měrou, je to vina samotného občana, který si nechal naočkovat, že je pro život jeho i celé rodiny snazší, pohodlnější a bezpečnější držet ústa a krok a pokojně vyčkat, až si spálí prsty jiní. A protože těch jiných není zase tak moc, nahrává takový občan na smeč propagandě, že převdu u nás říkají a své požadavky vyslovují pouze psychopati, kriminálníci a protisocialistické živly. Jistě, ti "praví občané" našeho státu si myslí svoje a drží ústa, aby nepřišli o "výhody", které je nutí chodit s "ohnutými zády" a žít v "impotentní letargii".

Na rozdíl od "našeho občana" jsem přesvědčen, že blbcům se musí říkat, že jsou blbci, protože oni semí si to nikdy nepřiznejí /od toho jsou blbci/. Blbosti se musí čelit jen a jen cestou konfrontační, protože právě tak ta blbost řádně vnikne. Proti blbosti se musí vždy a všude bojovat, protože jinek /jak říká pan Werich/ by blbost zaplevela svět.

Zuzena Voráčková

Milí mladí přátelé,

musím říci na sám úvod, že jsem velmi ráda tomuto časopisu, kterým se brněnské studentstvo stalo falangou studentstva československého, a to na úrovni a za okolností účtu vzbuzejících. Byť doba se stále jaksi láme v křivci a všichni si přejeme, aby znamenala jen předsvět blížícího se zlomového bodu k nevyhlašované, leč skutečné demokracii, tato aktivita není vůbec samozřejmou, jak nás přesvědčuje ona mízivá z jiných měst a škol. Ale k věci.

I náš denní tisk nabral na sebe netradičně barvitý háv, na jedné straně týchž novin si můžeme přečíst, jak Alexandr Dubček v Bologni přebírá čestný doktorát (bez obvyklého komentáře!), a na druhé, jak jej před dvaceti lety zdravé jádro strany odklidilo na patřičné dějímé smetišť. Nejinak je tomu v kultuře. Na jedné straně bezduché muzikály, seriály a televizní komedie, na druhé zcela adresný Rozovského Koncert v ... Divadla na provázku, Rozrazil tamtéž nebo: Matka J. A. Pitínského v Ochotnickém kroužku!

Tož my Brňáci jsme zhyžkanější, sice nám tu zavírají procentuálně vyšší počet rozvratníků, šmejdi po bytech horlivější než jinde, ale zato všechny zmíněné za něco stojící pravdivosti se zrodily opět v naší veletržně uvláčené bezhazajpapírové metropoli. Nenechme se tím ovšem mýlit. Zmíněné tři kulturní počiny nejsou jen dobrými divadelními kusy, historie by je nepochybně měla ohodnotit jako zásadní (ne-li převratné) společenskokritické činy (nechci-li užívat zdiskreditovaného a oáklivého tedy - slova politické). Matka je ze jmenované trojice nejbliže jistě nesmrtelností (a tohoto termínu používám za plného vědomí i bez nátlaku), je totiž nadčasová, nejméně splňující momentální prvoplánovou potřebu vyřčené pravdy. J. A. Pitínský by Matku mohl napsat před deseti lety (až na to, že tehdy by se nehrála), ovšem může být uvedena (a podle mého, dá Příroda, i bude) za takových padesát let s obdobnými pocity platnosti v řadách diváctva. O co tedy, dle mého momentálního rozumu, krmáci.

O obrovské humánní poselství v rouše precizně rafinované parodie. Nebo - z toho slevit můžu, z ostatního nikoliv - možná ani ne parodie jako určitou absurditou dneška k obranné ironii vyprovokovaného citlivého člověka. Což je na hře znát: myslím ta citlivost, i ta intelektuální obrana v jisté společenské i civilizační bezmoci. Je to první hra J. A. Pitínského, kde je jeho rukopis (ha!) beze zbytku znát. Je to také první určité vyjádření autora za sebe samého. I to je v Matce znát. Možná, že to je na ní nejužasnější. Žádné tanečky se zpěvy, žádné komediální výstupy, jedno velké slovo a určitá myšlenka od prvního do posledního obrazu. Matka je alegorická Revoluce, ovšem ne té imaginativní z obrazů, jak to paroduje na závěr, ovšem té skutečné "dělňácké", která ani nemůže být pravdivější vyjádřena v nejpřirozenějších vlastnostech člověka: v jeho pevném přesvědčení, že vlastní užitek - přioděný často do slov revoluční ideje (jako zde) - je jeho plným oprávněním ke ztrátě všech morálních i mravních postulatů. Snoubí-li se s nízkostí ducha a toliko pragmatickým zaměřením, pak tím spíše.

Otec aspoň "čte knihy", i když jim nerozumí, a je to "dělňák", který opravdu kdysi pracoval (to Matka má služku), ale ani on není schopen rozlišit zločin proti lidskosti, povznést se nad vlastní omezenost, odporovat Matce. A to je skutečně čirá síla nezušlechtnosti sama. To je to, co Revoluce potřebuje. Stejně jako Zobana, který v tom navíc "umí chodit". A ten se s Matkou hledal, až ji zákonitě našel. Když ona předtím "odhodila závaží", "vybila mouchy", obětovala celou svoji rodinu. Není pro ni nejménší omluvy, vždyť ona i svůj mateřský cit k Tonkovi považuje za slabost, které se ubrání. Není nejménší omluvy pro Revoluci, která "odhazuje závaží", "vybije mouchy" a lidský cit považuje za slabost, které je třeba se ubránit!

Nechť odpustí spolupracovníci autora a režiséra, že jim zde nevěnuji pozornost, již by si po právu vysloužili v denním tisku: za hubdu, herecké výkony atd. Námět - text sám - je natolik silný, že i nehalasně vystupující autor na to upozorňuje: tím, že jej sám začíná číst a sám jej na závěr dočítá.

Myslím, že o kvalitách různých složek divadelní práce v případě Ochotnického kroužku nebylo nikdy mnoho sporů. Co však z Matky udělalo jeho nejlepším a nejsilnějším představením (pro diváky všech druhů duševního obzoru) je to úplné, neskrývané a určité vyslovení Pravdy. Té, která je ponejvíce nevděčnou, obtížně vyslovitelnou a naprosto nenahraditelnou všude, kde je v sázce lidskost před bezohlednou Revolucí vlastního užitku.

A těmito slovy bezmála patetickými i končím: Jana Soukupová
alias Karolína Mužáková -

KOSMICKÁ RAKETA

Poletí kosmická raketa,
poletí daleko do světa.

Má mohutný raketový motor,
uvnitř rakety se točí rotor.

Vese s sebou raketové palivo,
má s sebou i dobré kysličovadlo.

Do kosmu ji řídí kormidlo,
aby to dobře dopadlo.

V kabině jsou kosmonauté,
mají tam bydlo vyhřáté.

Na palubě jsou antény,
všechny stanice jsou již chyceny.

Mají tam televizi i kamery,
aby kosmonauty viděli i na Zemi.

V řízení se kosmonauti střídají,
když letí meteor - tak přidají.

Na palubě mají i ložnice,
vždyť jsou tam sami ljetčící.

Výzkum je mírový, nevezou si náboje,
kosmonauti jsou hladoví,
vezou si jídlo a nápoje.

V ČSSR NA PŘÁTELSKÉ A STÁTNÍ NÁVŠTĚVĚ DELEGACE MONGOLSKÉ LDR

Do Prahy na státní návštěvu přijel - zavítal,
předseda Mongolské vlády a strany Cedenbal.

ČSSR navštívila i delegace lidového Churalu,
Přijeli ji přivítat i sověti až někde z Uralu.

Když s letadlem na Ruzyně letišti přistáli,
všichni Pražané a dělníci jich vřele vítali.

První z letadla vystoupil předseda vlády Cedenbal,
Gustav Husák ho jménem strany, vlády a lidu přivítal.

Na letišti hudba na jeho počest zahrála uvítací pochod,
pozdravil jednotku "Nazdar", přehlídková jednotka se dala na pochod.

Zahráli Mongolskou a Československou státní hymnu a vzdali hold,
na jejich uvítání zaznělo 21 velikých dělostřeleckých salv.

Potom odjeli z Ruzyně letiště na slavný Pražský hrad,
tam na jejich počest byla recepce, aby poznali, že máme vinohrad.

Druhý den navštívili město Brno, lidé jim dali pěknou zdravotnici,
potom je Brňané pozvali na recepci na brněnskou radnici.

Prohlédli si JZD a velké Brněnské výrobní závody,
obdivovali město Brno, okolí a moderní obchody.

Na závěr přátelské návštěvy na Pražském hradě,
podepsali dohodu o vzájemné spolupráci a radě.

Pak svým letadlem odlétli do vlasti,
na památku jim dali Staré české pověsti.

HRNEČKU VAŘ

HRNEČKU, uvař snídani,
pro děti a pro paní.

HRNEČKU, uvař a klokotej,
bílou kávu k snídani udělej.

HRNEČKU, vař a vař,
polévku k obědu uvař.

HRNEČKU vař a peč,
vepřovou pečení udělej hned.

HRNEČKU vař a zabublej,
brambory k obědu udělej.

HRNEČKU vař a plkotej,
kaži nám k večeru udělej.

HRNEČKU, vař a smaž,
koblížky nám usmaž.

HRNEČKU, vař každý den,
za chvíli z práce zas přijdem.

HRNEČKU, vař, dnes je neděle,
za chvíli z procházky přijdeme.

PODZEM

Je listopad a listí padá se stromů,
je chladno a lidé hned spěchají domů.

Mlha se již drží nad lesy a nad řekou,
ptáci, kteří neodlétli, létají nad krajinou.

V šatstvu teď převládá zimní móda,
na podzim a na zimu se skládá óda.

Topí se již v kamnech a ústředním topení,
lidé jsou víc doma a dali se na čtení.

Počasí převládá charakterem podzimu,
lidé kupují teplé šatstvo na zimu.

Babičky a dědečkové chodí pomalu,
chodí na trh a balí se již do šálů.

Pole jsou již spodnítaná a zryté jsou zahrádky,
lidé pekou cukroví a chystají se na svátky.

Z komínů domů a chalup k obloze již stoupá dým,
čtou se knížky, vypravují se pohádky při peči nad

Až zamrzne řeka, až napadne bílý sníh,
dětí budou bruslit a zas jezdit na saních.

Pan učitel ve škole vypráví a píše na tabuli o zimě,
dětí sedí v lavicích, poslouchají zvořile.

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ

V Novém Městě nad Metují,
tam vždy slunce svítí,
a někdy také mraky plují.

Tam je řeka Metuje,
tam se lidé s dětmi koupou,
tam v řece každý rád vesluje.

Nad řekou je město s náměstím,
má výstavné domy a ulice,
Novoměstský zámek stojí nad údolím.

V okolí města jsou louky - lesy,
je tam restaurace v lese Pekle,
pro mladé tam mají pěkné plesy.

Ve městě je pěkný hotel Metuj,
tam se tančí, obědvá a večeří,
kdo tam přijdeš, tančí, nestoj.

V Novém Městě vyrábějí hodinky,
jsou světové úrovně,
lidé si tam dobře žijí, nosejí tam holinky.

V tom zámečném parku jsou stromy a květiny,
tam chodí maminky s dětmi a návštěvníci,
bývají tam na sluníčku, prosedí tam celé hodiny.

Na dolním konci města stojí malé nádraží,
tam přijíždějí a odjíždějí cestující,
tam se zboží a stroje přiváží a odváží.

V BRNĚ BYL LAMPÍONOVÝ PRŮVOD A OHŇOSTROJ K 60. VÝROČÍ VŘSR

7. listopadu odpoledne byla oslava na nám. Svobody,
tam mluvili řečníci, řekli tam všechny důvody.

Mluvili o VŘSR, mluvili o velikém Leninovi,
mluvili o tvůrci 1. socialistického státu a jeho géniovi.

Večer celý byl malebný,
městem šel průvod světelný-barevný.

V průvodu šly děti, šli tam i staří,
nesli lampióny a každý šel s radostnou tváří.

Prošli městem a lampióny mávali,
šli šťastní, radost najevo dávali.

Ti lidé, kteří doma zůstali,
na lampiónový průvod se dívali.

7. listopadu večer, když se setmělo,
prakání ohňostroje a raket zaznělo.

K obloze stoupaly rakety barevné,
byly to světlice bílé, červené, modré a zelené.

Lidé hned z domů vyběhli,
jak praskot ohňostroje zaslechlí.

Barevné světlice se střídaly,
lidé se se zájmem dívali.

Když pak se obloha setměla,
z televizorů a přijímačů hudba zazněla.

V ZÁMEČNICKÉ DÍLNĚ

Já jsem v zámečnické dílně,
pracuji tam pilně.

Nejdřív mistr zadá úkoly,
potom dá výkresy na stoly.

Pracovní postupy si každý zařadí,
jde do výdejnů a vyzvedne si nářadí.

Orýsuji přesně každý obrobek,
pracuji pečlivě a je z toho výrobek.

Každý si hotovou práci proměří,
a mistr přijde a ještě si prověří.

Hotové výrobky OTK zkontroluje,
a dělníka pochválí, když zasluhuje.

Maminky již na výplatu čekají,
tatínkové si pro sebe na útratu nechají.

Jak to bylo v ledu, tak to bude v únoru,
výroba dá z dílen na montáž dobrou základnu.

Zaměstnanci, dělníci a úředníci v Chrástě,
pracují dobře a daří se jim náramně.

KÁVOMLÝNEK

Kávomlýnek je pěkně stavěný,
ze dřeva a z kovu sestavený.

Melou na něm děti i dospělí,
aby si na kávu pochutnali a prospěli.

Nejdříve se kávu naplní,
když se sním otáčí, tak vrní.

Kávu vždy pěkně semele,
je jemná, jako když ji přeseje.

Zatím se voda uvaří,
káva se jistě podaří.

Stůl je již prostřený,
na stole stojí hrníčky.

Káva je hotová,
u stolu sedí dětičky.

Pro děti káva jen voní,
pro dospělé je o trochu silnější.

Dětem přilejeme mléko, káva je silnější
bílá káva, ta je tím milejší.

Potom snědí i zákusky,
způsobně si je dávají do pusy.

Tatínek popíjí a hulí,
dětí, ty pusinky špulí.